

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

HANA MALÁČOVÁ

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE V ČINNOSTI
SOUDNÍCH ORGÁNŮ EVROPSKÉ UNIE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Listina základních práv Evropské unie v činnosti soudních orgánů Evropské unie* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Uherském Hradišti dne 28. března 2011

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Ondreji Hamuľákovi za vedení mé diplomové práce, jeho cenné rady a připomínky.

OBSAH DIPLOMOVÉ PRÁCE

1. ÚVOD	6
2. CO JE LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE?	9
2.1 VÝVOJ LISTINY	9
2.2 DŮVODY VZNIKU LISTINY	10
2.3 FORMÁT A STRUKTURA LISTINY	11
2.4 VÝKLAD A POUŽITÍ LISTINY	13
3. LISTINA V JUDIKATUŘE ROK PO PRÁVNÍ ZÁVAZNOSTI	14
3.1 ČINNOST EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA A GENERÁLNÍCH ADVOKÁTŮ A ADVOKÁTEK.....	15
<i>Prostor svobody, bezpečnosti a práva</i>	15
<i>Sociální politika</i>	19
<i>Policejní a soudní spolupráce v trestních věcech</i>	27
<i>Evropské občanství</i>	27
<i>Zásady práva společenství</i>	28
<i>Svoboda usazování</i>	30
<i>Hospodářská soutěž</i>	30
<i>Volné poskytování služeb</i>	33
<i>Sbližování právních předpisů</i>	34
<i>Ostatní oblasti</i>	36
4. ZHODNOCENÍ APLIKACE LISTINY	39
4.1 EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR	39
4.2 GENERÁLNÍ ADVOKÁTI A ADVOKÁTKY.....	42
5. ZÁVĚR	44
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
KNIHY	46
ODBORNÉ ČLÁNKY	46
INTERNET – STATISTIKY, NOVINOVÉ ČLÁNKY	47
PRÁVNÍ PŘEDPISY	47
DOKUMENTY INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE	49
JUDIKATURA – ROZSUDKY ESD	49
JUDIKATURA - STANOVISKA GA.....	51
JUDIKATURA – TRIBUNÁL	53
7. DALŠÍ	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	54
SHRNUTÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE V ČJ I AJ	55
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV V ČJ I AJ	56

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ	57
7. PŘÍLOHY: SEZNAM JUDIKATURY	58

1. ÚVOD

Během svého studia práv jsem se nejvíce zajímala o evropské právo, konkrétně o oblast úpravy lidských práv. Z tohoto důvodu jsem si tedy vybrala práci na téma *Listina základních práv EU v činnosti soudních orgánů EU*. Můj zájem o tuto oblast vyústil v absolvování čtyřměsíční stáže v Evropském parlamentu v Bruselu v posledním ročníku mého studia od září 2010.

Listina základních práv Evropské unie (dále jen Listina) prošla vývojem, který by se dal rozdělit na dvě časová období. Od roku 2000 do prosince 2009 existovala Listina ve formě politické deklaráce. V tomto zatím delším časovém úseku Listina nebyla právně závaznou součástí unijního práva. To se změnilo se vstupem Lisabonské smlouvy v účinnost k 1. prosinci 2009, kdy Listině byla přiznána stejná právní síla, jakou mají Smlouvy, tj. Smlouva o Evropské unii (dále jen SEU) a Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen SFEU). Listina vždy existovala ve formě samostatného dokumentu, i když v určitém období se uvažovalo o jejím zařazení do textu Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

Cílem mé práce je zhodnotit jakým způsobem lucemburské soudní orgány, tedy Evropský soudní dvůr (dále jen ESD), Tribunál a generální advokáti a advokátky (dále jen GA) ve své činnosti Listinu používají. To jednak vychází z faktu, že Listina má stejnou právní sílu jako Smlouvy, je právně závaznou součástí unijního práva a tudíž ESD jakožto orgán, který zajišťuje dodržování a výklad práva Unie, musí tuto nově vzniklou právní situaci ve své činnosti reflektovat. Důležité toto však je také pro samotné postavení Listiny. Faktem totiž zůstává, že lidská práva a základní svobody požívala v Evropské unii (dále jen EU) uznání a ochrany již před přijetím Listiny a to na základě tzv. obecných zásad právních¹. Tyto zásady ESD ve své rozhodovací činnosti běžně používal a používá. Přijetím Listiny EU sledovala cíl zřídit si vlastní formální katalog těchto práv. A zajímavou otázkou pro současnost a především pro budoucnost může být, jaké postavení si Listina mezi těmito ostatními prameny lidských práv v Evropské unii vydobyje – zda to budou především pořád obecné zásady právní, které budou primárním zdrojem ochrany lidských práv v EU anebo zda ESD jako k tomu relevantní orgán nastartuje období, kdy ve své rozhodovací činnosti bude především používat Listinu jako vlastní katalog a zdroj lidských práv a svobod v EU. Rozhodovací činnost ESD a GA za předmětné období naznačuje, že zatím je Listina v textech rozsudků a stanovisek ESD a GA využívána spíše jako potvrzení už chráněného práva v EU na základě obecných zásad právních. V této souvislosti musí být připomenuto, že EU se zavázala do budoucna přistoupit k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

¹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 75 s.

(dále jen Úmluva). Je tedy možné, že v budoucnu přibude další formální zdroj ochrany lidských práv a základních svobod v EU, který pro Listinu může představovat další „konkurenci“.

Ve své diplomové práci mapuji, jaké místo a význam Listina v rozhodovací činnosti ESD, Tribunálu a GA zaujímá a to vše za období zhruba roku od právní závaznosti Listiny, tedy od 1. prosince 2009 do 4. února 2011. Únorový termín byl vybrán na základě prostého faktu, že k tomuto datu jsem sbírala potřebnou judikaturu, tak abych tuto práci mohla odevzdat v řádném termínu. Přesnější název mé diplomové práce by tedy mohl znít *Listina základních práv EU v činnosti soudních orgánů EU – rok po nabytí právní závaznosti*.

Z mého seznamu použitých zdrojů je zřejmé, že při práci jsem nejvíce využívala judikaturu ESD, stanovisek GA a Tribunálu. Jedná se o zhruba 90 rozsudků a stanovisek, které ve své práci používám a které jsem získala z vyhledávacího formuláře oficiálního webového portálu ESD². Další relevantní literatury – tedy knihy, monografie, odborné články a jiné - není mnoho a obzvláště v situaci, kdy jsem záměrně vyhledávala literaturu ne starší než s datem vydání rok 2009, tak abych získala zdroje odrážející právní stav po vstupu Lisabonské smlouvy v účinnost. V této práci uvedený stručnější seznam tohoto druhu literatury není – dle mého mínění – překvapením; téma totiž doposud není autory komplexně zpracováno a to z toho důvodu, že se jedná o krátké časové období („testovací fázi“) od právní závaznosti Listiny, kdy není zatím ještě možné jednoznačně vyvodit, jakou cestou se ESD bude ve vztahu k Listině ubírat, tj. přístup k ní se teprve vytváří.

V rámci své stáže jsem pravidelně navštěvovala knihovnu Evropského parlamentu v Bruselu, kde jsem získala několik cenných odborných článků v anglickém a německém jazyce. Navštívila jsem také knihovnu přímo při ESD v Lucemburku, bohužel překvapivě jsem tam vhodnou literaturu k mému tématu nenašla. Dodala bych, že literatura k Listině existuje, ale spíše k jiným tématům. Podrobně je dle mých rešerší zpracována oblast týkající se obsahu Listiny, historii jejího přijetí apod. V české odborné literatuře je pak podrobně vypracována problematika tzv. Britsko-polského protokolu. Dalším fenoménem je, že odborné články se také věnují spíše jednotlivým případům – např. rozsudku ve věci Küçükdeveci³.

Co se týče struktury: tato diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první hlavní části stručně popisují vznik a vývoj Listiny jako prvního katalogu základních lidských

² *Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury:* <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>.

³ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. ledna 2010, *Seda Küçükdeveci v Swedex GmbH & Co. KG*, C-555/07.

práv v rámci EU. Ve druhé části, která je jádrem mé práce, se věnuji samotné judikatuře za poslední zhruba rok. Rozdělení této oblasti na deset podkapitol odpovídá dělení, které používá ESD ve svém vyhledávacím formuláři. V poslední třetí části potom shrnuji význam a místo, které lucemburské soudní orgány Listině v rámci své činnosti přiznávají. V této kapitole také podávám stručné srovnání s aplikací Listiny před rokem 2009, kdy existovala v právně nezávazné podobě a také se věnuji možnému vývoji Listiny v aplikační činnosti ESD, GA a Tribunálu do budoucna.

Samotné zpracování a shrnutí rozhodovací činnosti Listiny za 14 měsíců bylo o to náročnější, že je podle mého názoru obtížné stanovit kritéria, podle kterých se dá určit, jaké místo soudní orgány ve své činnosti Listině přiznávají, jak významné toto postavení je nebo není. Z tohoto důvodu jsem využila několik hledisek, jako například počet rozsudků a stanovisek, ve kterých lucemburské soudní orgány na Listinu odkazují; dále jakým způsobem je Listina v rozsudcích a stanoviscích využívána, tedy zda se jedná o primární zdroj ochrany lidských práv v EU nebo potvrzení obecných zásad právních, ale také zda je Listina zmíněna jako jediný lidsko-právní dokument nebo zda bývá uvedena současně s Úmluvou.

Na závěr bych ráda uvedla, že citace rozsudků ESD a stanovisek GA v mé práci neobsahují údaj o publikaci ve sbírce rozhodnutí. Je tomu tak z toho důvodu, že vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně nedávno vydané rozsudky a stanoviska, tak prozatím ještě ve sbírce rozhodnutí publikovány nejsou.

2. CO JE LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE?

2.1 VÝVOJ LISTINY

„Základní práva v Evropské unii prošla fascinujícím vývojem – od faktické absence, přes nesmělé pokusy o uchopení, až k formulaci právně závazného katalogu základních práv⁴.“ Tolik jedinou větou výstižně o vývoji lidských práv v EU slovy Bončkové a Smekala.

Onou faktickou absencí je myšleno období od podpisu tří zakládajících smluv⁵ v padesátých letech minulého století, které neobsahovaly žádný systém upravující lidská práva, až po jedno ze zásadních rozhodnutí ESD ve věci Stauder v město Ulm⁶, ve kterém lucemburský soud poprvé použil koncept ochrany lidských práv, a sice že „vypracoval komunitární doktrínu základních práv jako obecné zásady právní⁷“.

Nesmělými pokusy mají autoři nejspíš na mysli období od ustanovení v Maastrichtské a následně Amsterdamské smlouvě včetně smlouvy z Nice až po vypracování a vyhlášení Listiny základních práv EU v roce 2000 ovšem ve formě právně nezávazného dokumentu. V té době se tedy jednalo spíše o politickou deklaraci uznání a ochrany lidských práv, i když obrovského významu, jak uvádí Piris⁸. V dalším vývoji v této oblasti následuje Smlouva o Ústavě pro Evropu, ve které byla Listina obsažena přímo v textu. Jak je známo, Smlouva o Ústavě pro Evropu na základě odmítnutí občany Francie a Nizozemí v referendech padla a EU tak byla nucena se vrátit k práci na nové, pro některé členské státy a jejich občany přijatelnější smlouvě.

Zatím poslední fází ve vývoji uznávání a ochrany základních lidských práv a svobod v rámci Evropské unie je období od vstupu Lisabonské smlouvy v účinnost 1. prosince 2009, v jejímž rámci se Listina stala právně závaznou součástí unijního práva. To je zaručeno článkem 6 SEU, ve kterém je v prvním odstavci stanoveno, že „Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, **jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy**“.

Chalmers, Davies a Monti uvádějí, že podle čl. 6 SEU je právní úprava lidských práv a svobod v EU založena na paradoxu. Na jednu stranu základní práva jsou upravena mimo Lisabonskou smlouvu – čl. 6 SEU odkazuje na tři zdroje úpravy lidských práv, tedy

⁴ BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie. *Současná Evropa*, 2010, roč. XV, č. 2, s. 61-77.

⁵ Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (tzv. Pařížská smlouva z 1951), Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství a Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (tzv. Římské smlouva, 1957)

⁶ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 12. prosince 1969, *Stauder v město Ulm*, 29/69, Sb. rozh. s. 419.

⁷ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 75 s.

⁸ PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Foreword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 148 s.

na Listinu, Úmluvu a ústavní tradice společné členským státům. Na druhou stranu, tyto normy nezakládají lidská práva v EU. Oni je „uznávají“, „garantují“ nebo „prohlašují“. Zdá se, že tyto základní práva a svobody existují samy o sobě, neexistuje žádný vyčerpávající katalog všech těchto práv, ani samy o sobě nemají formální právní status. To je změněno právě právem EU, které dává těmto právům, svobodám a principům stejnou právní sílu jakou mají Smlouvy⁹.

2.2 DŮVODY VZNIKU LISTINY

Proč se vůbec Evropská unie rozhodla k vytvoření katalogu základních práv a svobod? Chalmers, Davies a Monti uvádějí, že potřeba vznikla v 90. letech minulého století a to na základě dvou významných důvodů. Za prvé existovala touha dát sociálním právům stejný statut jako ostatním svobodám, jmenovitě občanským. Na straně druhé existovala mezi členskými státy shoda v otázce, aby evropské právo nebylo schováno v rozhodovací činnosti a judikatuře ESD, ale aby se stalo viditelnějším¹⁰, tedy politicky silnějším. Denman k tomu dodává, že cílem Listiny bylo vyplnit mezeru neexistence dokumentu obsahujícího základní práva a svobody v rámci EU. Dále dodává, že při práci na Listině bylo zamýšleno, aby tento dokument potvrdil, že EU uznává lidská práva a to tak, aby byla vtělena do jednoho dokumentu a tím pádem byla tato oblast zviditelněna. Při vytváření Listiny se nezamýšlelo vytvořit zdroj s novými právy¹¹. S tímto tvrzením by se však dalo v určité části polemizovat, neboť například Šišková uvádí, že kromě vytvoření katalogu práv již dříve deklarovaných obsahuje i práva nová, typická pro „supranacionální seskupení“ a zatím pouze uskutečňovaná v rámci EU¹². Podobně se vyjadřuje i Chalmers, Davies a Monti, když uvádějí, že Listina obsahuje širší spektrum práv než kterákoli jiná lidsko-právní smlouva a přináší i nová kulturní a ekologická práva¹³.

⁹ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 230 s.

¹⁰ Report of the Expert Group on Fundamental Rights, *Affirming Fundamental Rights in the European Union: Time to Act* (Brussels, European Commission, 1999) (Simitis Report). In CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 237 s.

¹¹ DENMAN, Daniel. The Charter of Fundamental Rights. *European Human Rights Law Review*, 2010, č. 4, s. 349-359.

¹² ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. 205 s.

¹³ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 239 s.

2.3 FORMÁT A STRUKTURA LISTINY

Listina není součástí textu reformní Lisabonské smlouvy. Piris uvádí, že toto řešení je výsledkem kompromisu mezi těmi státy, především Velkou Británií, pro které nebyla politicky akceptovatelná některá práva ze sociální oblasti a na druhé straně většinou států, pro které myšlenka opuštění Listiny byla nepředstavitelná, protože Listina se stala důkazem, že EU už není jen hospodářským uskupením¹⁴. To, že text Listiny není integrován v textu Lisabonské smlouvy, někteří autoři považují za oslabení jejího postavení. Například Schwarz ve svém článku uvádí, „že skutečnost, že Charta není součástí Smluv, svědčí o oslabení jejího významu jakožto jádra unijní ústavy“¹⁵. Na druhou stranu dodává, že „jako samostatný dokument může být Charta viditelnější a snáze uchopitelná pro veřejnost“¹⁶. Šišková uvádí, že „vyčlenění Listiny z textu zřizovací smlouvy, (...) a následné odvození právní závaznosti z textu ustanovení jednoho z jejích článků považuje nejen za zbytečně komplikované, právně zamotané, ale především méně důstojné“¹⁷. A dále uvádí, že toto řešení „neodpovídá významu lidských práv v životě demokratické společnosti“¹⁸ a bylo „navíc doprovázeno ztrátou části její teritoriální působnosti“¹⁹. Na druhou stranu, jak uvádí Klingenbrunner a Raptis, možná z estetického hlediska může být kritizováno, že Listina není součástí textu v Lisabonské smlouvě, ale to nemění nic na faktu, že má statut primárního práva EU stejně jako Smlouvy²⁰.

Listina je tvořena 54 články, přičemž jejich struktura je atypická – neřídí se tradičním dělením na práva nebo svobody na osobní, občanská, hospodářská a jiná práva, stejně tak nerozlišuje, zda se jedná o práva pro jednotlivce nebo skupiny atd.²¹. Jak uvádí Šišková, to, že Listina přichází s novou strukturou, nespíš znamená, že „klade důraz na rovné hodnotové postavení všech práv vyjadřující jednotné pojetí kvalit lidského života, které jednotlivá práva svým obsahem znamenají“²². Kromě preambule se skládá ze sedmi hlav s následujícími názvy: důstojnost, svobody, rovnost, solidarita, občanská práva, soudnictví, poslední hlavou jsou potom ustanovení upravující výklad a použití Listiny. Z hlediska obsahu lidsko-právního dokumentu je největší novinkou právě hlava čtvrtá, tj. solidarita. Nielsen uvádí, že solidarita

¹⁴ PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Forword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 150 s.

¹⁵ SCHWARZ, Josef. Protokol o uplatňování Charty základních práv Evropské unie. *Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 2, 16-23.

¹⁶ SCHWARZ, Josef. Protokol o uplatňování Charty základních práv Evropské unie. *Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 2, 16-23.

¹⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 205 s.

¹⁸ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 205 s.

¹⁹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 205 s.

²⁰ KLINGENBRUNNER, Alexander, RAPTIS, Julia LEMONIA. *Journal für Rechtspolitik*, 2008, roč. 16, č. 2, s. 139-146.

²¹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 206 s.

²² ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha:Linde, 2008. 205 s.

v rámci Listiny dostává nový detailnější rozměr²³. K Listině je potom vydáno vysvětlení, které si klade za cíl podat výklad a vysvětlení jednotlivých ustanovení Listiny.

Dalším, velmi zajímavým právním faktem je, že Listina neobsahuje jen práva, ale i tzv. principy nebo-li zásady. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že práva zakládají subjektivní práva a jednotlivci se jich mohou přímo dovolávat u soudu, zatímco principy jsou definovány jako hodnoty, které musí být respektovány při utváření EU legislativy a jednotlivci se jich může dovolávat, jakmile budou implementovány do legislativy²⁴. V rámci Listiny ani v rámci vysvětlení k Listině ovšem neexistuje seznam, který by určil, která ustanovení představují práva a která ustanovení naopak principy. Jak Piris ukazuje, tam, kde zákonodárce měl v úmyslu ustanovení označit za právo, uvádí tento článek větou „každý má právo (...)“. Naopak, tam kde měl v úmyslu označit ustanovení za princip, věta začíná slovním spojením „Unie uznává a respektuje právo (...)“²⁵. Hamulák toto rozlišení shrnuje takto: „práva mají být respektována a zásady dodržovány; zásady mohou být prováděny legislativními a exekutivními akty (Unie i členských států) a na základě zásad nemohou být podávány přímé žaloby požadující činnost orgánů“²⁶.

K obsahu Listiny bych na závěr chtěla ještě dodat, že i přes obecné povědomí z doby, kdy se ratifikační proces Lisabonské smlouvy chýlil ke konci a ve společnosti se diskutovalo o povaze a významu Listiny, tj. že obsahuje nová práva – přesto existují práva, především ze sociální oblasti, která v Listině chybí. Jedná se například o právo na národnost, důstojný plat, právo pracovat a právo na bydlení²⁷. Tyto práva byly z konečného textu Listiny vypuštěny pravděpodobně v rámci vyjednávání kompromisní podoby Listiny.

²³ NIELSEN, Ruth. Free Movement and Fundamental Rights. *European Labour Law Journal*, 2010, svazek 1, č. 1, s. 19-32.

²⁴ PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Foreword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 153 s.

²⁵ PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Foreword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 153 s.

²⁶ HAMULÁK, Ondřej. Zamýšlení se nad právní (ne)závazností Listiny základních práv Evropské unie. In HAMULÁK, Ondřej (ed). *Olomoucké debaty mladých právníků 2008*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2008, 96 s.

²⁷ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 239 s.

2.4 VÝKLAD A POUŽITÍ LISTINY

Pravidla pro použití Listiny jsou bezesporu zásadní záležitostí. V čl. 51 odst. 1 Listiny je stanoveno, že ustanovení Listiny „jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie“. Z toho tedy vyplývá, že Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie a ani nevytváří nebo nemění žádnou novou pravomoc nebo úkol pro Unii - to je stanoveno v čl. 51 odst. 2 Listiny. Listina se tedy nepoužije na případy, ve kterých se aplikuje pouze národní právo. Tento fakt je např. v České republice málo známý. Domnívám se tak na základě rozboru argumentů diskuze v médiích k tzv. české výjimce prosazené prezidentem republiky v rámci ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy. Stejně tak práva v Listině nejsou vymahatelná v situaci, kdy členský stát ještě neimplementoval povinnost plynoucí ze směrnice a doba pro implementaci ještě nevypršela²⁸. K tomu Piris dodává, že tyto práva vytvářejí povinnost pouze pro instituce EU a ne pro národní veřejné orgány, kromě případů kdy implementují legislativu EU. A dále uvádí, že „symbolická hodnota Listiny je obrovská, ale její reálný právní dopad byl přeceněn na obou stranách²⁹“. Tím Piris má na mysli státy, které Listinu podporovaly a naopak státy, které se ustanovení Listiny obávaly. Jinými slovy, Listina není použitelná na případy, kdy se ve sporu využívá pouze vnitrostátního práva.

V hlavě sedmé Listiny jsou dále stanoveny podmínky pro omezení výkonu práv a svobod. V následujících ustanoveních je také řešen vztah Listiny a Úmluvy – pokud Listina obsahuje práva, která jsou zaručena také Úmluvou, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá Úmluva. To se ovšem nevztahuje na možné poskytnutí širší ochrany právem Unie (čl. 52 odst. 3). V posledních ustanoveních hlavy sedmé Listiny je poté vymezena úroveň ochrany lidských práv a základních svobod a zákaz zneužití práv.

²⁸ DENMAN, Daniel. The Charter of Fundamental Rights. *European Human Rights Law Review*, 2010, č. 4, s. 349-359.

²⁹ PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Foreword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 160 s.

3. LISTINA V JUDIKATUŘE ROK PO PRÁVNÍ ZÁVAZNOSTI

Na úvod bych chtěla stručně vysvětlit postup při vyhledávání relevantní judikatury, jejichž shrnutí je jádrem mé diplomové práce. K získání potřebných rozhodnutí a stanovisek jsem používala vyhledávací formulář na oficiálním webovém portálu ESD³⁰. V době finalizování práce (tj. k 4. únoru 2011) není dostupná statistika činnosti těchto lucemburských orgánů za rok 2010, a proto ve svých přehledech o absolutních číslech vydaných rozsudků a stanovisek používám údaje z oficiálních webových stránek ESD z oblasti judikatury³¹. V období od 1. prosince 2009 do 4. února 2011 bylo na Listinu odkázáno ve 121³² rozhodnutích a stanoviscích (odkazech). Do tohoto čísla se však samostatně počítají jak stanovisko, tak rozhodnutí v jednom a tom samém případě.

Judikaturu ESD, Tribunálu a stanovisek GA jsem rozdělila podle dělení, které se používá ve vyhledávacím formuláři na oficiálním webovém portálu ESD, tzn. podle oblastí úpravy. V textu práce jsou oblasti zařazeny za sebou podle největšího k nejmenšímu počtu rozhodnutí a stanovisek, které na Listinu odkazují. V příloze této práce je ke každé oblasti uveden seznam judikatury.

Každá oblast obsahuje údaj o počtu rozsudků a stanovisek, ve kterých je Listina používána. V každé podkapitole je uvedeno, o jaký druh řízení se jedná (drtivá většina rozhodnutí jsou řízením o předběžné otázce). Dále uvádím, do jaké skutkové oblasti se případy soustředí a které unijní legislativy se dotýkají. V hlavní části kapitoly potom rozsudky a stanoviska dělím do dvou částí podle způsobu použití Listiny. V první části uvádím rozsudky a stanoviska, ve kterých je na Listinu odkazováno minimálně a způsob použití bych nazvala „technickým“. Jedná se o odkazy typu, že předmětná směrnice respektuje ustanovení Listiny apod. V hlavní části se potom věnuji stěžejním případům a popisují, jakým způsobem je ESD, GA a Tribunál využívá.

Na závěr bych ráda uvedla, že v rozhodovací činnosti Tribunálu se Listina objevuje minimálně. Za předmětné období Tribunál použil ustanovení Listiny jen ve třech rozhodnutích a ve všech je Listina použita jako potvrzení konkrétního práva uznávaného

³⁰ *Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury* [online]. 4. února 2011 [cit. 5. února 2011]. Dostupné na <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>.

³¹ *Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury* [online]. 4. února 2011 [cit. 5. února 2011]. Dostupné na <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>.

³² *Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury* [online]. 4. února 2011 [cit. 5. února 2011]. Dostupné na <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&newform=newform&juredj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docppoag=docppoag&docav=docav&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=1&mdatefs=12&ydatefs=2009&ddatefe=4&mdatefe=2&ydatefe=2011&nomusuel=&domaine=&mots=Charter+of+Fundamental+Rights&resmax=150&Submit=Submit>>.

na základě obecných zásad právních (případy **Fahas v Rada**³³, **Agrofert Holding v Komise**³⁴ a **Tay Za v Rada**³⁵). Pro doplnění jen uvedu, že v těchto případech Tribunál odkazoval ve své argumentaci na ustanovení Listiny ohledně presumpce nevinny, práva na respektování soukromého a rodinného života, vlastnického práva, účinnou soudní ochranu a spravedlivý proces. Z tohoto důvodu jsem rozhodovací činnost Tribunálu nezařadila do samostatné kapitoly a o jeho činnosti se zmiňuji na tomto místě.

3.1 ČINNOST EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA A GENERÁLNÍCH ADVOKÁTŮ A ADVOKÁTEK

PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA

V oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva vydal ESD za předmětné období celkově nejvíce rozhodnutí a stanovisek, ve kterých se odkazuje na Listinu. Jedná se o následující případy: **Aguirre Zarraga**³⁶ (rozsudek a stanovisko), spojené případy **B a D**³⁷ (rozsudek a stanovisko), **McB.**³⁸ (rozsudek a stanovisko), **Povse**³⁹ (rozsudek), spojené případy **Melki**⁴⁰ (rozsudek), **Bolbol**⁴¹ (rozsudek), **Chakroun**⁴² (rozsudek a stanovisko), spojený případ **Salahadin Abdulla**⁴³ (rozsudek) a poslední případ **Detiček**⁴⁴ (rozhodnutí a stanovisko), tedy 9 rozsudků a 5 stanovisek, celkově tedy 14 dokumentů. Ve všech případech se jedná o řízení o předběžné otázce. Případy se soustředí do oblastí svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů po rozvodu nebo rozluce, kdy partneři jsou odlišné národnosti, právo na sloučení rodiny a přiznání statusu uprchlíka. Předběžnými otázkami se soudy dotazují na výklad nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu

³³ Tribunál: Rozsudek ze dne 7. prosince 2010, *Sofiane Fahas v Rada*, T-49/07.

³⁴ Tribunál: Rozsudek ze dne 7. července 2010, *Agrofert Holding a.s. v Komise*, T-111/07.

³⁵ Tribunál: Rozsudek ze dne 19. května 2010, *Pye Phyo Tay Za v Rada*, T-181/08.

³⁶ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 7. prosince 2010, *Josebou Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz*, C-491/10.

³⁷ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010 a stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 1. června 2010, *Spolková republika Německo v B a D*, spojené řízení C-101/09 a C-57/09.

³⁸ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. října 2010 a stanovisko GA Niil Jääskinen ze dne 22. září 2010, *J. McB. v L.E.*, C-400/10 PPU.

³⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. července 2010, *Doris Povse v Mauro Alpage*, C-211/10 PPU.

⁴⁰ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. června 2010, *Francie v Aziz Melki a Selim Abdeli*, spojené řízení C-188/10 a C-189/10.

⁴¹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. června 2010, *Bolbol v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-31/09.

⁴² Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. března 2010 a stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 10. prosince 2009, *Chakroun v Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08.

⁴³ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 2. března 2010, *Aydin Salahadin Abdulla, Kamil Hasan, Ahmed Adem a Hamrin Mosa Rashi a Dler Jamal v SRN*, spojené řízení C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08.

⁴⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. prosince 2009 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 9. prosince 2009, *Jasna Detiček v Maurizio Sgueglia*, C-403/09 PPU.

rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti⁴⁵, směrnice Rady 2004/83/ES o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu⁴⁶ a směrnice Rady 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny⁴⁷.

Za stěžejní případy v této oblasti považují podle povahy a počtu odkazů na Listinu v textu rozsudky a stanoviska k případům Aguirre Zarragou a McB. V ostatních případech je převážně Listina zmíněna v tom smyslu, že předmětná směrnice respektuje ustanovení Listiny (spojené řízení B a D, Bolbol, Chakroun, spojené řízení Salahadin Abdulla). V rozsudku Povse a rozsudku a stanovisku ve věci Detiček ESD zdůrazňuje, že právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči je jedním ze základních práv dítěte a je garantované Listinou v čl. 24 odst. 3. V rozhodnutí Detiček potom ve svém zdůvodnění uvádí výjimku z tohoto práva v případě, že by to bylo v rozporu se zájmy dítěte a odkazuje na ustanovení čl. 24 odst. 3 Listiny. V spojeném řízení Melki potom ESD na Listinu odkazuje hypoteticky v případě vydání určitého rozhodnutí, které by mohlo způsobit, že ESD by nemohl přezkoumat platnost předmětné směrnice na žádost soudu členského státu z hlediska primárního práva a především práv, která jsou zaručena Listinou. Použití Listiny v těchto případech tedy naznačuje, že Listina je využívána jako potvrzení ochrany těchto lidských práv a základních svobod. Tímto potvrzením ochrany lidských práv a základních svobod mám na mysli potvrzení platnosti obecných zásad právních, které ochranu lidským právům zajišťují.

Původní spor případu **Aguirre Zarragu** se týkal rozhodnutí svěření dítěte do péče jednomu z rodičů po rozvodu, z nichž každý byl jiné národnosti a oba plánovali usadit se ve svých rodných zemích (Španělsko a Německo). Rozsudek byl vydán 22. prosince 2010. Španělský soud, kde rodina žila (španělské národnosti je otec) rozhodl, že dcera zůstane s otcem v této zemi a upravil pravidelný kontakt matky se svým dítětem. V textu rozhodnutí je kromě konstatování, že předmětná směrnice je v souladu s ustanoveními Listiny, řada dalších odkazů na ni. Německý soud, který ve věci posléze taky rozhodoval, ve svém zdůvodnění odkázal na ustanovení 24 odst. 1, ve kterém se uvádí, že děti mají právo

⁴⁵ Legislativa ES/EU: Nařízení Rady 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Úř. věst. L 338/1, 23. prosince 2003, s. 243 a násl.

⁴⁶ Legislativa ES/EU: Směrnice Rady 2004/83 ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany. Úř. věst. L 304/12, 30. září 2004, s. 96 a násl.

⁴⁷ Legislativa ES/EU: Směrnice Rady 2003/86 ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny. Úř. věst. L 251/12, 3. října 2003, s. 224 a násl.

se vyjadřovat k záležitostem, které se jich týkají a také, že „*k jejich názoru se musí přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost*“⁴⁸ (bod 35). Následně se ve své první předběžné otázce německý soud dotazoval na výklad nařízení Rady 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti v souladu s ustanovením Listiny (bod 37). Ve své předběžné otázce se ve stručnosti německý soud ptal na to, jestli může bránit výkonu rozhodnutí soudu jiného členského státu (v tomto případě rozhodnutí španělského soudu), pokud podle úvahy německého soudu, španělský soud nevyslechl dítě podle čl. 24 odst. 1 Listiny a toto považoval za porušení základních práv. ESD odpověděl záporně, ve svém zdůvodnění uvedl, že to ustanovení Listiny a ustanovení předmětné směrnice „*nevyžaduje nezbytně provedení výsledku před soudem členského státu původu, ale ukládá, aby byly dítěti dány k dispozici právní postupy a podmínky, které mu umožní svobodně vyjádřit svůj názor, který musí být soudem zohledněn*“⁴⁹ (bod 65). Yves Bot ve svém stanovisku, které bylo vydáno 7. prosince 2010, používá Listinu v zhruba stejném rozsahu, jeho doporučení na rozsudek se shoduje s konečným rozhodnutím, které ESD v tomto řízení vydal.

I v případě **McB.** se v původním sporu jednalo o rozhodnutí svěření dítěte do péče jednoho z rodičů, kteří nejsou manžely a každý pochází z jiného členského státu. Stejný je i požadavek předkládajícího soudu, který se svou předběžnou otázkou dotazoval na soulad ustanovení nařízení Rady 2201/2003 s Listinou. Rozsudek byl vydán 5. října 2010. První odkaz na Listinu je v tomto rozhodnutí v souvislosti s předmětným nařízením a to jako u všech legislativních předpisů EU přijatých po roce 2000, kdy byla Listina slavnostně vyhlášena, ve smyslu, že zmíněný právní předpis respektuje ustanovení Listiny a je vykládán v souladu s jejím obsahem. Konkrétně, irský soud se ESD dotazoval ve své předběžné otázce, zda předmětné nařízení bez ohledu na to, jestli je vykládáno na základě čl. 7 Listiny, ve kterém je zakotveno právo na respektování soukromého a rodinného života, nebo je vykládáno nějak jinak, brání jinému členskému státu, aby podle svého vnitrostátního práva po otci, který není s matkou dětí v manželském poměru, požadoval, aby získal od příslušného soudu potvrzení o svěření dětí do jeho péče. Na základě tohoto potvrzení potom jako osoba, která má právo péče o dítě by se přemístění dětí z jejich trvalého bydliště do jiného členského státu bez svolení otce stalo protiprávním ve smyslu ustanovení nařízení 2201/2003. ESD rozhodl, že Listina ani jiný výklad práva Unie takovému požadavku nebrání. Ve svém rozhodnutí se obšírně věnoval různým ustanovením Listiny, citoval jiná rozhodnutí

⁴⁸ Legislativa ES/EU: *Listina základních práv Evropské unie*, čl. 24 odst. 1.

⁴⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Josebou Andoni Aguirre Zarragou v Simone Pelz*, C-491/10, bod 65.

Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku se stejnými skutkovými okolnostmi a v souvislosti s tím odkazoval na čl. 52 odst. 3 v Listině, který se věnuje smyslu a rozsahu u práv, která jsou garantována jak Listinou, tak Úmluvou. ESD ve svém rozhodnutí odkazoval na další články Listiny, konkrétně na čl. 24, který se věnuje právům dítěte a také na článek 51 odst. 2 který upravuje oblast použití Listiny a samozřejmě v souvislosti s tím i čl. 6 odst. 1 SEU na základě kterého má Listina stejnou právní sílu jako Smlouvy. V tomto rozsudku se objevuje další typický rys pro rozhodovací činnost ESD a sice, že vedle ustanovení Listiny ESD odkazuje na ustanovení Úmluvy.

Na úvod svého stanoviska, které bylo vydáno 22. září 2010, GA Niil Jääskinen uvádí Listinu jako závazný právní předpis. Do právního rámce, který se k případu vztahuje, GA zahrnuje také protokol ke Smlouvám č. 30, který se věnuje uplatňování Listiny v Polsku a ve Spojeném království a který limituje použití Listiny v těchto dvou státech⁵⁰. Tento protokol je relevantní k případu, protože britská partnerka irského otce dětí se s nimi přestěhovala do své vlasti. GA ve svém stanovisku vidí hlavní požadavek otce v tom, zda bez ohledu na irskou právní úpravu, která biologickému otci automaticky nezaručuje právo na péči o své dítě, existuje implicitní právo v rámci Listiny. Otec argumentuje, že právo na péči mu jako biologickému otci dětí musí být přiznáno, protože dlouhodobě žil s matkou a účastnil se na výchově svých dětí, plnil povinnosti plynoucí z rodinného života stejně jako kdyby byl v manželském poměru s matkou dětí a odkazuje na čl. 8 Úmluvy a na čl. 7 a 24 odst. 3 Listiny. GA ve svém stanovisku uvádí, že Listina má stejnou právní sílu jako Smlouvy, ale zároveň v čl. 51 odst. 2 nerozšiřuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách.

Na závěr této tématické oblasti bych ráda konstatovala, že z těchto 15 rozsudků a stanovisek ve čtyřech z nich (Aguirre Zarragu a McB. – v obou vydáno stanovisko i rozsudek) podle mého názoru zastává Listina „prominentnější“ postavení. A to z toho důvodu, že ESD i GA ustanovení Listiny používají pro svou argumentaci a počet odkazů na ní v textech těchto čtyř rozsudků a stanovisek je výrazně vyšší oproti zbylým rozhodnutím a stanoviskům v této tématické oblasti. Dále v obou případech (Aguirre Zarragu a McB.) se předkládající vnitrostátní soudy přímo ve svých předběžných otázkách dotazují na výklad v souladu s Listinou. Myslím si, že je to potvrzením, že vnitrostátní soudy upřednostňují Listinu před jinými prameny lidských práv v Evropské unii. Jinak by se totiž, podle mého názoru v těchto předběžných otázkách dotazovaly na výklad s obecnými zásadami právními a ne s Listinou.

⁵⁰ I když, zda tento Protokol vůbec představuje omezení působnosti ustanovení Listiny v těchto dvou státech, je předmětem odborných diskuzí.

SOCIÁLNÍ POLITIKA

V oblasti sociální politiky ESD a GA vydali druhý největší počet rozsudků a stanovisek s odkazem na Listinu. Přesto se domnívám, že se jedná o nejvýznamnější případy vzhledem k povaze použití ustanovení Listiny.

Úvodem bych ráda zmínila, že do oblasti sociální politiky jsem také zařadila rozsudek ESD ve věci *Association Belge des Consommateurs Test-Achats*⁵¹, který byl sice vydán po 4. únoru 2011, tedy datu, ke kterému jsem shromažďovala relevantní judikaturu. Do textu diplomové práce jsem ho zařadila z toho důvodu, že se jedná o zajímavý rozsudek z hlediska závěru, ke kterému ESD dospěl. Do této oblasti patří ale i rozsudek ve věci *Kücükdeveci*, ve kterém byla Listina poprvé použita jako právně závazný dokument.

S odkazem na Listinu bylo do 4. února 2011 zveřejněno celkem 11 rozsudků a stanovisek, konkrétně 6 rozsudků a 5 stanovisek. Jedná se o následující případy: spojené řízení **Gavieiro Gavieiro**⁵² (rozsudek), **Danosa**⁵³ (rozsudek a stanovisko), **Chatzi**⁵⁴ (rozsudek a stanovisko), **Fuß**⁵⁵ (rozsudek), **Association Belge des Consommateurs Test-Achats**⁵⁶ (stanovisko), **Kleist**⁵⁷ (stanovisko), **Andersen**⁵⁸ (stanovisko), **Rodríguez Mayor**⁵⁹ (rozsudek) a **Kücükdeveci**⁶⁰ (rozsudek). K 11 výše zmíněným rozsudkům a stanoviskům ještě přiřazuji rozsudek ve věci **Association Belge des Consommateurs Test-Achats**⁶¹, který byl zveřejněn prvního března 2011. Za stěžejní případy považuji kromě zmíněného rozsudku ve věci *Kücükdeveci*, stanoviska Andersen, Kleist, *Association Belge des Consommateurs Test-Achats*, Chatzi a rozsudek ve věci *Association Belge des Consommateurs Test-Achats*. Ve všech případech se jedná o řízení o předběžné otázce. Spory v původních řízeních spadaly do oblastí pracovního práva, práva sociálního zabezpečení, základních práv - rovnost mezi

⁵¹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, *Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres*, C-236/09.

⁵² Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Rosa María Gavieiro Gavieiro v Consellería de Educación e Ordenación Universitaria de la Xunta de Galicia*, spojené řízení C-444/09 a C-456/09.

⁵³ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 11. listopadu 2010 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 2. září 2010, *Dita Danosa v LKB Lizings SIA*, C-232/09.

⁵⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. září 2010 a stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 7. července 2010, *Zoi Chatzi v Ypourgos Oikonomikon*, C-149/10.

⁵⁵ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. října 2010, *Günter Fuß v Stadt Halle*, C-243/09.

⁵⁶ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 30. září 2010, *Association Belge des consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier v Conseil des ministres*, C-236/09.

⁵⁷ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 16. září 2010, *Pensionsversicherungsanstalt v Christine Kleist*, C-356/09.

⁵⁸ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 6. května 2010, *Ingeniørforeningen i Danmark jménem Ole Andersena v Region Syddanmark*, C-499/08.

⁵⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. prosince 2009, *Rodríguez Mayor a další v Succession vacante de Rafael de las Heras Dávila, Sagrario de las Heras Dávila*, C-323/08.

⁶⁰ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. ledna 2010, *Seda Küçükdeveci v Swedex GmbH & Co. KG*, C-555/07.

⁶¹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, *Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres*, C-236/09.

ženami a muži. Předběžnými otázkami se soudy obraceli na výklad ustanovení následujících právních předpisů: směrnice Rady 1999/70/ES o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS⁶², směrnice Rady 92/85/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň⁶³, směrnice Rady 96/34/ES o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS⁶⁴, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby⁶⁵, směrnice Rady 2004/113/ES kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování⁶⁶, směrnice Rady 76/207/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky⁶⁷, směrnice Rady 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání⁶⁸ a směrnice Rady 98/59/ES o sblížování právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění⁶⁹.

Kromě stěžejních případů, kterým se budu věnovat níže, byla v ostatních rozsudcích a stanoviscích Listina zmíněna následovně. V odpovědi na předběžnou otázku ve spojených případech *Gavieiro Gavieiro* se ESD věnuje také právu na soudní ochranu; v této souvislosti uvádí, že právo na soudní ochranu je obecnou zásadou práva Unie a jako taková je uznána i v Listině v čl. 47. V rozsudku *Danosa* se ESD opřel o ustanovení Listiny, o článek 23, ve kterém je zakotvena rovnost žen a mužů a *GA Yves Bot* na ní odkazuje v právním rámci Unie, který se k případu vztahuje. V případě *Fuß* je odkázáno na Listinu v souvislosti s jejím ustanovením, které garantuje právo na účinnou soudní ochranu. V rozhodnutí *Rodríguez Mayor* se soud v poslední ze svých tří předběžných otázek přímo dotazuje na soulad španělské úpravy s ustanovením čl. 30 Listiny, které garantuje ochranu v případě

⁶² Legislativa ES/EU: směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS. Úř. věst. L 175/43, 10. července 1999, s. 368 a násl.

⁶³ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 92/85/EHS ze dne 19. října 1992 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň. Úř. věst. L 348/1, 28. listopadu 1992, s. 110 a násl.

⁶⁴ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 96/34/ES ze dne 3. června 1996 o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS. Úř. věst. L 145/4, 19. června 1996, s. 285 a násl.

⁶⁵ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby. Úř. věst. L 299/9, 18. listopadu 2003, s. 381 a násl.

⁶⁶ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování. Úř. věst. L 373, 23. prosince 2004, s. 37 a násl.

⁶⁷ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky. Úř. věst. L 39/40, 28. října 1980, s. 187 a násl.

⁶⁸ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. Úř. věst. L 303/16, 2. prosince 2000, s. 79 a násl.

⁶⁹ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 98/59/ES ze dne 20. července 1998 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění. Úř. věst. L 225/16, 12. srpna 1998, s. 327 a násl.

neoprávněného propuštění. Vzhledem k tomu, že podle rozhodnutí soudu se na tento případ předmětná směrnice nevztahuje, soud na předběžné otázky neodpovídal. Toto použití opět odpovídá závěru, který jsem uvedla v předcházející kapitole. A sice, že ESD ve svých rozsudcích Listinu využívá zatím jako potvrzení práv uznávaných na základě obecných zásad právních.

Následujících čtyři stanoviska a tři rozhodnutí, které považuji za stěžejní, mají společné mimo jiné i to, že všechny stanoviska vypracovala německá GA Juliane Kokott. Původní spor **Chatzi** se týkal přiznání mateřské dovolené ženě v Řecku, která porodila dvojčata; konkrétně zda má matka nárok na to, aby se rodičovská dovolená úměrně prodloužila při porodu více než jednoho dítěte. Rozsudek byl vydán 16. září 2010. Obě předběžné otázky se týkaly výkladu směrnice Rady 96/34 o rodičovské dovolené. Původní soud se přímo dotazoval na výklad předmětné směrnice v souladu s Listinou, v otázkách odkazuje na čl. 20, 21 a 24 (rovnost před zákonem, zákaz diskriminace a práva dítěte). Německá vláda při předložení svého stanoviska k případu taky odkazuje na Listinu na čl. 28, který zaručuje právo na kolektivní vyjednávání. Soud při vysvětlení své odpovědi odkazuje dále na čl. 33 odst. 2, ve kterém je uvedeno právo na placenou mateřskou dovolenou. V rozsudku na dalších místech ESD opět při vysvětlení rozhodnutí odkazuje na výše uvedené články. Ve svém stanovisku zveřejněném 7. července 2010 GA Juliane Kokott aplikovala Listinu ve stejném rozsahu jako ESD.

V řízení ve věci **Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL** bylo do 4. února 2011 zveřejněno jen stanovisko GA Juliane Kokott. Stalo se tak 30. září 2010. Prvního března 2011 ESD vydal i svůj rozsudek v této věci. Původní spor se týká otázky, zda je zohlednění pohlaví pojištěnce jako rizikového faktoru při uzavírání soukromých pojistných smluv v souladu se základními právy EU. Předběžná otázka se vztahuje na výklad směrnice Rady 2004/113, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a čl. 6 SEU a samozřejmě Listina. Jedná se o další případ, kdy se předběžná otázka přímo vztahuje na výklad směrnice v souvislosti s uznáním a ochranou základních práv a svobod v Evropské Unii. Na základě čl. 5 odst. 2 předmětné směrnice byla členským státům umožněna výjimka z rovného zacházení pro účely pojištění mezi muži a ženami v případě, že pohlaví je určujícím faktorem při hodnocení rizika a tyto rozdíly mezi pohlavími lze odůvodnit na základě „*příslušných a přesných pojistně-matematických a statistických údajů*“⁷⁰. Belgický soud se nyní obrací na ESD s předběžnou

⁷⁰ Legislativa ES/EU: směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování. Úř. věst. L 373, 23. prosince 2004, s. 37 a násl.

otázkou, jestli tato výjimka je v souladu se základním právem zákazu diskriminace na základě pohlaví. Z Listiny v právním rámci GA zmiňuje čl. 20, 21 a 23 (rovnost před zákonem, zákaz diskriminace a rovnost žen a mužů).

Rozsudek v tomto řízení byl s napětím všemi zúčastněnými subjekty očekáván. Spor byl často diskutován na půdě evropských institucí: např. příslušný výbor pro práva žen a rovnost pohlaví v Evropském parlamentu (FEMM) ve svých stanoviscích souhlasí a doporučuje zrušení čl. 5 odst. 2 předmětné směrnice pro nesoulad se základní zásadou unijního práva zákazu diskriminace na základě pohlaví, konkrétně uvádí: *Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví vyzývá Komisi, aby zahájila postup, jehož cílem bude odstranění čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/113/ES, který umožňuje diskriminaci žen v produktech penzijního pojištění*⁷¹.

Rozsudek ESD v této věci je oproti jiným rozhodnutím poměrně krátký, obsahuje pouze 36 bodů. To lze vysvětlit snahou soudu o jednoduchý a kratší rozsudek, tak aby se s ním mohla seznámit široká laická veřejnost. Listina je zmíněna v právním rámci, ESD uvádí čl. 21 a 23, který zaručuje rovné zacházení a zákaz diskriminace na základě pohlaví. Stejně tak jsou tyto ustanovení použita v části textu, který se věnuje podstatě předběžné otázky, tedy jestli čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/113 tedy jako výjimka z rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování je v souladu se zásadou rovného zacházení s ženami a muži. ESD ve své argumentaci uvádí, že „*obecná zásada rovného zacházení vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno*“⁷² jako definici rovného zacházení se ženami a muži, která vychází z ustálené judikatury. Jsou tady opět použity obecné zásady právní před ustanovením Listiny. ESD uvádí, že cílem předmětné směrnice je „*použití pravidla stejné výše pojistného a stejného pojistného plnění pro obě pohlaví*“⁷³. Dále ESD ve svém zdůvodnění argumentuje, že z ustanovení směrnice je zřejmé, že „*používání pohlaví jako pojistně-matematického faktoru by nemělo vést k rozdílu ve výši pojistného a v pojistném plnění a že směrnice označuje možnost členských států nepoužít pravidlo stejné výše pojistného a stejného pojistného plnění pro obě pohlaví jako „výjimku*“⁷⁴. Tento odstavec je zakončen tvrzením, že předmětná směrnice „*vychází z předpokladu, že pro účely použití zásady rovného zacházení s ženami a muži zakotvené v člancích 21 a 23 Listiny jsou*

⁷¹ např. ve zprávě EP na téma „*Na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě*“ z 3. února 2011, 2010/2239 INI, zpravodajka Ria Oomen-Ruijten, s. 35/ bod 13.

⁷² Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres, C-236/09, bod 28.

⁷³ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres, C-236/09, bod 30.

⁷⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres, C-236/09, bod 30.

situace žen a mužů, pokud jde o jimi sjednanou výši pojistného a pojistné plnění, srovnatelné“⁷⁵. ESD následně argumentuje, že by hrozilo, že povolená výjimka by mohla platit neomezeně a to by odporovalo zásadě rovnosti mezi ženami a muži a bylo by to tudíž neslučitelné s čl. 21 a 23 Listiny. ESD dochází k závěru, že vzhledem k těmto skutečnostem je čl. 5 odst. 2 předmětné směrnice neplatný a to s účinností od 21. prosince 2012.

Rozsudek ESD v této věci vyvolal očekávaně řadu rozporuplných reakcí. Komentáře by se daly rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří soukromé společnosti poskytující automobilové a penzijní pojištění, jejich právníci a analytici. Tito rozsudek ESD kritizovali. Například britský *Financial Times* ve svém článku „*Insurance blow for young women*“⁷⁶ uvádí, že podle těchto skupin je rozhodnutí ESD nelogické a představuje zklamání. Stejný komentář obsahuje i pasáž článku „*Insurance firms cannot discriminate on gender, court rules*“⁷⁷ v internetovém vydání *European voice*. Tento argument je kritiky rozhodnutí považován za nejpodstatnější, protože podle jejich tvrzení statistiky jasně naznačují, že ženy jsou bezpečnější řidičky než jejich kolegové, obzvláště pak u mladých mužů je riziko nehody vyšší než u jejich vrstevnic. Rozhodnutí se ovšem netýká jen havarijního pojištění, rozhodnutí koneckonců zrušilo ustanovení směrnice Rady č. 2004/113, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a proto se rozsudek vztahuje i na soukromé penzijní připojištění a další produkty. Tady podle statistik je situace opačná, ženy v průměru žijí déle než muži a proto obecně v rámci soukromého penzijního připojištění dostávají ročně nižší důchodový příjem než muži. To vše se bude muset do konce roku 2012 změnit. Za zajímavý považuji článek „*A boy-racer's dream?*“⁷⁸ v týdeníku *The Economist*, který kromě jiného obsahuje i zdůvodnění GA Jualiane Kokott. Ta v překladu do českého jazyka uvádí „*vzhledem k sociálním změnám ve společnosti nemohou být modely pojištění s určitostí založeny jen na pohlaví pojištěnce, to je jen náhražka za jiné faktory a rozlišování pojistných modelů jen na základě pohlaví je neslučitelné se zásadou rovného zacházení s muži a ženami.*“⁷⁹ Rozsudek naopak uvítaly především organizace hájící práva žen a rovnost mezi pohlavími, stejně jako místopředsedkyně EK a Evropská komisařka

⁷⁵ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres, C-236/09, bod 30.

⁷⁶ DAVIES, Paul J, CROFT, Jane. *Insurance blow for young women* [online]. *Financial Times*, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.ft.com/cms/s/0/81384176-43e6-11e0-8f20-00144feab49a.html#axzz1G5qCPdMJ>.

⁷⁷ WISHART, Ian. *Insurance firms cannot discriminate on gender* [online]. *European Voice*, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na < <http://www.europeanvoice.com/article/2011/march/insurance-firms-cannot-discriminate-on-gender-court-rules/70390.aspx>>.

⁷⁸ *A boy-racer's dream? A European Court puts and end to sex-based premiums* [online]. *The Economist*, 3. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.economist.com/node/18285962?story_id=18285962>.

⁷⁹ Tamtéž.

pro spravedlnost, základní práva a občanství Viviane Reding⁸⁰, která je i za tuto oblast zodpovědná. *European Women's Lobby*, největší evropská organizace pro práva žen, ve své tiskové zprávě „*ECJ ruling against sex discrimination in insurances key victory for women's rights, say civil society organization*“⁸¹ mimo jiné uvedla slovy své předsedkyně, že používání pohlaví jako kritéria pro stanovení prémie by mělo být zakázané – stejně jako by to bylo u kritéria barvy pleti – protože takovýto faktor nezohledňuje individuálního pojištěnce⁸². Dodala, že existují jiné faktory (tyto faktory nejspíš měla na mysli právě GA Juliane Kokott), které by měly hrát důležitější roli ve stanovení výše pojistky, jako například zdravotní rizika, tj. kouření, konzumace alkoholu, obecně zdravotní stav či nemocnost pojištěnce a další⁸³. Myslím, že výstižné je potom tvrzení, že rozsudek Evropského soudního dvora v této věci neznamena nic jiného než to, že pohlaví není rozhodujícím kritériem pro stanovení rizika, ale že je potřeba používat jiné objektivní faktory, jako například skutečná nehodovost u konkrétní osoby z minulých let a jiné, výše zmíněné faktory⁸⁴. Jak v tomto odstavci bylo ilustrováno, domnívám se, že uvedená diskuze svědčí o tom, že za období posledních pár měsíců se jedná o mediálně nejviditelnější případ rozhodnutí ESD za použití Listiny.

Další stanovisko GA Juliane Kokott ve věci **Kleist** bylo vydáno 16. září 2010. V původním sporu se jednalo o povinný odchod do důchodu žalobkyně, která dosáhla platného důchodového věku, přičemž věková hranice pro muže a ženy byla stanovena rozdílně a v tomto aspektu žalobkyně spatřovala diskriminaci na základě pohlaví. Právní úprava tohoto případu se týká směrnice 2002/73 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky. Ve svém stanovisku GA opírá své rozhodnutí i o ustanovení Listiny, čl. 23, který zajišťuje rovnost žen a mužů a taky o čl. 15, který zaručuje právo pracovat. Ve svém rozhodnutí ESD ovšem Listinu vůbec nepoužívá.

Posledním stanoviskem GA Juliane Kokott v této oblasti je případ **Andersen**, které bylo vydáno 6. května 2009. Spor se v původním řízení týkal diskriminace na základě věku v souvislosti s podmínkami propouštění starších zaměstnanců. Právní úprava se týkala

⁸⁰ Sex Discrimination in Insurance Contracts: Statement by European Commission Vice-President Viviane Reding, the EU's Justice Commissioner, on the European Court of Justice's ruling in the Test-Achats case [online]. DG Justice, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/123&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

⁸¹ *ECJ ruling against sex discrimination in insurances key victory for women's rights, say civil society organization* [online]. European Women's Lobby, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.womenlobby.org/spip.php?page=comment_article&id_article=1251&comm=1#forum>.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

výkladu směrnice Rady 2000/78, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. GA Listinu a konkrétně ustanovení čl. 15 Listiny, které garantuje právo pracovat, zmiňuje jako podpůrný bod pro své rozhodnutí.

Sporu, kterému se zatím dostalo největší pozornosti je případ **Kücükdeveci**. Spor se v původním řízení týkal délky výpovědní doby. Podle německé právní úpravy je výpovědní lhůta stanovena dle počtu odpracovaných let v příslušné společnosti a podle věku zaměstnance v době, kdy nastoupil do zaměstnání s tím, že pracovníkům, kteří pro společnost pracovali déle než deset let, náleží výpovědní doba v délce čtyř měsíců. Paní Kücükdeveci začala v 18 letech pracovat pro německou společnost Swedex. Po zhruba deseti letech v roce 2006 byla propuštěna. Podle výše popsaného pravidla měla být paní Kücükdeveci poskytnuta výpovědní doba v délce čtyř měsíců, protože pro společnost pracovala více než deset let. To se ovšem nestalo, paní Kücükdeveci byla přiznána výpovědní doba pouze v délce jednoho měsíce a to proto, že podle ustanovení německého občanského práva se nezohledňuje doba zaměstnání před 25 rokem. Toto ustanovení pro paní Kücükdeveci prakticky znamená, že výpovědní doba ji bude na místo reálně odpracovaných deseti let vypočítána jen ze tří let, které ve firmě odpracovala poté, co dosáhla věku 25 let. Paní Kücükdeveci toto ustanovení přirozeně viděla jako diskriminující z důvodu věku a soudně ho napadla. Argumentovala tím, že tento článek je v nesouladu s unijní zásadou zákazu diskriminace na základě věku, která je zakotvena v unijním právu a speciálně ve směrnici Rady 2000/78, která stanovuje obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání. Firma Swedex ve svém vyjádření, což je důležité vzhledem k rozsudku ESD, mimo jiné upozornila na fakt, že směrnice se nedá přímo použít ve sporu mezi dvěma soukromými subjekty, což v tomto případě společnost Swedex i paní Kücükdeveci jsou. Nutno podotknout, že stanovisko GA Yves Boty bylo zveřejněno v době, kdy Listina ještě nebyla právně závaznou, konkrétně 7. července 2009 a rozsudek byl vydán 19. ledna 2010, tzn. Po dokončení ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy ve všech členských státech. V odborné literatuře je tento rozsudek považován za přelomový a to převážně z posledního ze dvou jmenovaných důvodů. Tím prvním závěrem, který snižuje význam Listiny, je, jak např. uvádí Bončková a Smekal, že nejnovější judikatura Soudního dvora „svědčí o skutečnosti, že ESD nadále upřednostňuje aplikaci obecných zásad před právně závaznou Listinou⁸⁵“. V podobném duchu, i když ne tak negativně o významu Listiny, se o Listině vyjadřuje i Šlosarčík, když uvádí, že „ESD v rozsudku použil Listinu jako důkaz

⁸⁵ BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie. *Studie Centra pro lidská práva a demokratizaci*. 2010, č. 1/2010, 9 s. Dostupné na <http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/Position%20papers/Vyjimka_EU.pdf>.

*toho, že zákaz diskriminace z důvodu věku patří mezi obecné zásady unijního práva*⁸⁶.“ Zároveň ale Šlosarčík, ale i hlavně Kokott a Sobotta⁸⁷ a další považují rozsudek Kücükdeveci za významný, protože posouvá do popředí princip přednosti.

Pro shrnutí uvádím, že z celkového počtu dvanácti dokumentů ve čtyřech stanoviscích a třech rozsudcích jsou ustanovení Listiny často využívána. Pravdou ovšem je, že ani v této kapitole, ostatně jako v žádné jiné ESD neargumentuje jen za pomoci ustanovení Listiny, ale naopak se ve svých závěrech opírá především o obecné zásady právní.

⁸⁶ ŠLOSARČÍK, Ivo. Kücükdeveci: Expanze doktríny přímého účinku směrnic. *Jurisprudence*, 2010, ročník XIX, č. 2, s. 32-38.

⁸⁷ KOKOTT, Juliane, SOBOTTA, Christoph. Die Charta der Grundrechte der Europäischen Union nach dem Inkrafttreten des Vertrags von Lissabon. *Europäische Grundrechte Zeitschrift*, 2010, ročník 37, č. 10-13, s. 265-271.

POLICEJNÍ A SOUDNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH

V tomto tématickém okruhu odkazovali ESD a GA na Listinu v celkově pěti rozsudcích a stanoviscích (dva rozsudky a tři stanoviska). Jedná se o případy: **Mantello**⁸⁸ (rozsudek a stanovisko), **I. B.**⁸⁹ (rozsudek a stanovisko) a **Eredics**⁹⁰ (stanovisko). Ve všech případech se jednalo opět o řízení o předběžné otázce. Rozsudky a stanoviska spadaly do oblasti trestního řízení, vydání evropského zatýkacího rozkazu. Soudy se dotazovaly na výklad rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy⁹¹.

V rozhodnutích v těchto případech je Listina zmíněna jen v souvislosti, že předmětná směrnice ctí práva z Listiny vyplývající. Nad tuto aplikaci je Listina použita ve stanovisku k případu Mantello jako právní zakotvení obecné zásady práva Unie *ne bis in idem*. Tzn. v této oblasti je Listina používána jako potvrzení obecných zásad právních.

EVROPSKÉ OBČANSTVÍ

Na Listinu je v oblasti evropského občanství odkázáno v celkově sedmi rozsudcích a stanoviscích (tři rozsudky a čtyři stanoviska). Ve všech případech se opět jednalo o řízení o předběžných otázkách. Listina je až na jednu výjimku zmíněna buď v právním rámci, který se k případům vztahuje anebo jako potvrzení garance konkrétního práva. Jedná se o tyto případy **Sayn-Wittgenstein**⁹² (rozsudek a stanovisko), **McCarthy**⁹³ (stanovisko), **Tsakouridis**⁹⁴ (rozsudek a stanovisko) a **Lassal**⁹⁵ (rozsudek). Spory se týkaly dvojího občanství, oprávněnosti zrušení šlechtického titulu, přiznání trvalého pobytu na území členského státu.

⁸⁸ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. listopadu 2010 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 7. září 2010, *Gaetano Mantello*, C-261/09.

⁸⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. října 2010 a stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 6. července 2010, *I. B.*, C-306/09.

⁹⁰ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 1. července 2010, *Szombathelyi Város Ügyészség proti Emilu Eredicsovi a Márii Vassné Sári*, C-205/09.

⁹¹ Legislativa ES/EU: Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584 SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. Úř. věst. L 190/1, 18. července 2002, 34 a násl.

⁹² Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010 a stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 14. října 2010, *Ilonka Sayn-Wittgenstein*, C-208/10.

⁹³ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 25. listopadu 2010, *Shirley McCarthy v Secretary of State for the Home Department*, C-434/09.

⁹⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. listopadu 2011 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 8. června 2010, *Land Baden-Württemberg v Panagiotis Tsakouridis*, C-145/09.

⁹⁵ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. října 2010, *Secretary of State for Work and Pensions v Taous Lassal*, C-162/09.

Za stěžejní případ v této oblasti považuji stanovisko **Ruiz Zambrano**⁹⁶. Původní spor se týkal žádosti o přiznání postavení azylanta v Belgii pro rodinu, jejíž členové byli kolumbijský státní příslušníci. Dvě ze tří předběžných otázek se dotazují na výklad v souvislosti s Listinou a GA Eleanor Sharpston v argumentaci ve svém stanovisku ustanovení Listiny často využívá. Předběžné otázky obsahují odkazy na čl. 21, 24 a 34 (zákaz diskriminace, práva dítěte a sociální zabezpečení a sociální pomoc). Listina je kromě několika zmínek v právním rámci, který se případu týká, uvedena v argumentaci GA. Jsou znovu opakována s čl. 7, která zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života výše zmíněná práva. GA uvádí, že sice v době, kdy spor vznikl, Listina nebyla závazná, měla povahu tzv. „*soft law*“, ale už tehdy byla používána jako nástroj k interpretaci v případech, které se týkaly práva na rodinný život. Závaznost Listiny se změnila po dokončení ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy, Listina se stala součástí primárního práva. Tyto argumenty GA Sharpston používá, když argumentuje pro svůj závěr, že Belgie nejednala v souladu s právem Unie, když osobám nepřiznala statut azylanta.

ZÁSADY PRÁVA SPOLEČENSTVÍ

V tomto tématickém okruhu bylo vydáno celkově 16⁹⁷ rozsudků a stanovisek, z nichž pouze v jednom rozsudku a stanovisku bylo odkázáno na Listinu. Jedná se o řízení o předběžné otázce **DEB**⁹⁸, na Listinu je v rozsudku a stanovisku mnohokrát odkazováno. V původním sporu se jednalo o výklad zásady efektivity v souvislosti s otázkou, zda tato zásada ukládá povinnost poskytnout právní pomoc právníkům osobám. Předběžná otázka se vztahovala k výkladu směrnice Rady 2003/8 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti⁹⁹. Listina je zmíněna tradičně v úvodu v právním rámci, že obecně uznávané právo na přístup ke spravedlnosti je zakotveno v čl. 47 Listiny. V rozsudku se uvádí, že zásada přístupu ke spravedlnosti představuje obecnou zásadu práva Unie, která vychází z ústavních tradic společných členským státům a také byla zakotvena v ustavení Úmluvy. Tím, jakoby ESD

⁹⁶ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 30. září 2009, *Gerardo Ruiz Zambrano v Office national de l'emploi (ONEM)*, C-34/09.

⁹⁷ *Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury* [online]. 20. února 2011 [cit. 20. února 2011]. Dostupné na <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&newform=newform&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docppoag=docppoag&docav=docav&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=1&mdatefs=12&ydatefs=2009&ddatefe=4&mdatefe=2&ydatefe=2011&nomusuel=&domaine=PRIN&mots=&resmax=300&Submit=Submit>.

⁹⁸ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010 a stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 2. září 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft GmbH v SRN*, C-279/09.

⁹⁹ Legislativa ES/EU: Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. Úř. věst. L 26/41, 31. ledna 2003, s. 90 a násl.

dával přednost těmto dvěma vyjádřením unijního práva před Listinou. V následujícím bodě ESD uvádí, že je nutné od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost zohlednit Listinu a dále zmiňuje, komu je Listina určena (čl. 51 odst. 1). Zmíněn je čl. 47 Listiny, ve kterém je zakotveno právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. V dalším bodě ESD odkazuje na vysvětlení k Listině, ve kterém se uvádí, že čl. 47 pododstavec druhý Listiny odpovídá čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Na základě těchto skutečností ESD uvádí, že je třeba přeformulovat předběžnou otázku – část této nově formulované předběžné otázky obsahuje ujištění, že zásada účinné soudní ochrany je v Listině zakotvena v čl. 47. Dále je zmíněna provázanost Listiny a Úmluvy (čl. 52 Listiny). V další části rozsudku se rozebírá možnost, zda právní pomoc je možno poskytnout i právnické osobě či nikoliv. K tomuto je uvedeno stanovisko EK, která uvádí, že slovo každý v čl. 47 „*se může vztahovat na jednotlivce, ale z čistě lingvistického hlediska nevylučuje ani právnické osoby*“ (bod 38 rozhodnutí). V dalším bodě je uvedeno, že právo na účinné prostředky nápravy před soudem je kromě čl. 47 uvedeno také v hlavě VI. týkající se soudnictví a taky, že když toto právo není uvedeno v hlavě IV. týkající se Solidarity, naznačuje to, že toto právo není pojímáno jako sociální pomoc, jak je tomu v případě německého práva (a to je uváděno německou vládou jako potvrzení, že takové právo náleží jen fyzickým osobám). V bodě 42 je pak uvedeno, že začlenění práva do práv účinných prostředků práva před soudy, v tomto smyslu je potřeba vzít jako výchozí bod právo samotné osoby a ne obecný zájem společnosti. Na posledním místě je Listina zmíněna v samotné odpovědi na předběžnou otázku v bodě 59.

GA Paolo Mengozzi ve svém stanovisku vydaném 2. září 2010 zmiňuje Listinu v právním rámci k případu. Dále je Listina zmíněna v otázce rozsahu právní pomoci právnických osobám – tedy jestli evropské právo zaručuje právnickým osobám právo na právní pomoc. Listina je zmíněna také na konci stanoviska, kde se GA opírá o její ustanovení při zdůvodňování svého rozhodnutí.

V tomto rozsudku Listina určitě zabírá významné místo vzhledem k množství odkazů na její ustanovení. Ovšem i tento rozsudek může být dalším potvrzením přístupu ESD, kdy lucemburský soud dává ve své argumentaci velký prostor obecným zásadám právním a ustanovením Úmluvy.

SVOBODA USAZOVÁNÍ

V devíti případech je odkázáno v textu na Listinu, jedná se o spojené řízení, takže ESD vydal jeden rozsudek a dvě stanoviska. V této oblasti se také poprvé objevují jiné druhy řízení, než je řízení o předběžné otázce. Jedná o vydání společného stanoviska pro sedm případů **Komise v Belgie**¹⁰⁰ (tyto případy budu citovat jako jednu položku), ve kterých EK podává žalobu pro nesplnění povinnosti, dále do této oblasti patří společné řízení a vydání rozsudku ve věci **Blanco Pérez a Chao Gómez**¹⁰¹, které je řízením o předběžné otázce. Posledním případem je vydání stanoviska v rozhodnutí sporu ve věci **Komise v Portugalsko**¹⁰². Ve sporech se jedná o řízení o žalobách EK na členské státy pro neprovedení směrnice a svobodné podnikání. V prvních dvou zmíněných případech je Listina použita jako potvrzení právního zakotvení předmětných práv, tzn., ve společném stanovisku sedmi řízení se jedná o zásadu rovnosti před zákonem a zákazu diskriminace (čl. 20 a 21 Listiny) a v řízení Blanco Pérez a Chao Gómez zakotvená ochrana zdraví v čl. 35. V posledním případě je Listina uváděna stranami sporu a ne ESD.

V této oblasti, stejně jako v okruhu případů k policejní a soudní spolupráci, je Listina opět použita jako potvrzení práv, která jsou v Unii chráněna na základě obecných zásad právních.

HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ

Ve čtyřech případech hospodářské soutěže je odkázáno na Listinu (dva rozsudky a dvě stanoviska). V prvním případě stanoviska **Pfleiderer**¹⁰³ GA Jána Mazáka je Listina uvedena hned několikrát, jak v souvislosti s právním rámcem, tak ji Mazák využívá jako oporu pro své odůvodnění a v závěru v samotné odpovědi na předběžnou otázku. V rozsudku ESD v případě **Knauf Gips v Komise**¹⁰⁴ Listina slouží jako potvrzení práva na účinnou právní ochranu. Nejvýznamnějším případem v této oblasti je rozsudek, ale především stanovisko GA Juliane

¹⁰⁰ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Cruz Villalón ze dne 14. září 2010, *Komise v Belgie, Francie, Lucembursko, Rakousko, Německo a Řecko*, spojené řízení C-47/09, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08, C-61/08.

¹⁰¹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. června 2010, *José Manuel Blanco Pérez, María del Pilar Chao Gómez v Consejería de Salud y Servicios Sanitarios, Principado de Asturias*, spojené řízení C-570/07 a C-571/07.

¹⁰² Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 2. prosince 2009, *Komise v Portugalsko*, C-171/08.

¹⁰³ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Jána Mazáka ze dne 16. prosince 2010, *Pfleiderer AG v Bundeskartellamt*, C-360/09.

¹⁰⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. července 2010, *Knauf Gips v Komise*, C-407/08.

Kokott ve věci **Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise**¹⁰⁵. V tomto případě se společnost Akzo kasačným prostředkem domáhala zrušení rozsudku Soudu prvního stupně (dnešního Tribunálu); v původním řízení šlo o spor mezi touto společností a EK, která prováděla kontrolu, zadržela materiály ve společnosti kvůli podezření z porušování pravidel hospodářské soutěže. Při zásahu měli kontroloři EK nahlížet a také zabavit dokumenty, které obsahovaly důvěrnou konverzaci mezi právníky společnosti a jejich klienty. Předběžná otázka se tedy týká toho, zda právo na ochranu komunikace mezi právníkem a jeho klientem se také vztahuje na komunikaci uvnitř podniku mezi jejím vedením a zaměstnaných právníkem. Listina je v rozsudku zmíněna jako potvrzení zakotvení obecné zásady práva unie rovného zacházení v čl. 20 a 21 Listiny je v rozsudku odkázáno na právo na obhajobu. Stanovisko GA Juliane Kokott obsahuje přes dvacet odkazů na Listinu. GA Kokott uvádí Listinu v prvé řadě stejně jako v rozhodnutí jako potvrzení garance zásady účinné soudní ochrany v rámci unijního práva. V dalším bodě uvádí, že ve všech 27 členských státech požívá ochrana komunikace mezi právníkem a jeho klientem ochrany a to ať už v nejnižší míře v rámci judikatury, většinou ovšem ve formě zákona nebo je toto právo přímo zakotveno v ústavních zákonech. V unijním právu má povahu obecné právní zásady, lze ji dovodit z Úmluvy a z ustanovení čl. 7, kde je zaručeno respektování komunikace a ve spojení s čl. 47 a 48, kde jsou zajištěny práva na poradu, obhajobu a zastupování a respektování práv na obhajobu. V této souvislosti uvádí, že pokud by právník musel spolupracovat s veřejnými orgány v tom smyslu, že by bylo jeho povinností předávat těmto orgánům informace získané v průběhu právní komunikace, tak by nemohl dostát výše zmíněným právům. V další části se GA Juliane Kokott zabývá 1. rozsahem ochrany důvěrnosti komunikace mezi právníkem a jeho klienty a 2. údajným porušením zásady rovnosti. V první části se v podstatě řeší otázka, zda toto právo se vztahuje i na interní advokáty, kteří jsou ve firmě v pracovním poměru. Argumentaci pro tento závěr zde citovat nebudu, protože v ní Listina zmíněna není. V další části je uvedeno, že podle stávající judikatury je toto právo přiznáno advokátům, kteří kumulativně splní dvě podmínky, a sice komunikace musí probíhat v souvislosti s výkonem práva klienta na obhajobu a za druhé se musí jednat o nezávislého právníka, který není ke klientovi vázán pracovní smlouvou. GA Juliane Kokott se potom zabývá otázkou, zda tyto podmínky zakládají překážku v zásadě rovného zacházení, tedy stejného zacházení s interními a externími advokáty. Tady GA Kokott uvádí, že tato obecná zásada je zakotvena v čl. 20 a 21 Listiny. Zajímavou částí je bod 96, ve kterém GA reaguje na stav, kdy neexistuje jednotný trend v členských státech týkající se ochrany komunikace mezi interními právníky. Tady GA

¹⁰⁵ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. září 2010 a stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 29. dubna 2010, *Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise*, C-550/07.

totiž uvádí, že zásada rovného zacházení, tedy zásada zákazu diskriminace v případě diskriminace na základě věku byla také uznávána unijním právem, když vnitrostátní práva členských států v tomto nebyly vůbec jednotné „a byla nadto projevem nového trendu v oblasti ochrany základních práv na úrovni Unie, který byl Evropským parlamentem, Radou a Komisí vyjádřen slavnostním vyhlášením Listiny základních práv, a to s předchozím schválením hlavami států a předsedy vlád členských států na zasedání Evropské rady v Biarritz (říjen 2000)“¹⁰⁶. V další části uvádí GA stanovisko některých vedlejších účastníků (např. Irsko), kteří uvádějí, že vzhledem k výše popsanému je pro podniky méně zajímavé v rámci práva na nerušenou poradou, obhajobu a zastupování využívat poradenství interního právníka. Někteří účastníci v tom vidí porušení práva na přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby a práva nechat se obhajovat obhájcem a odkazují na čl. 47 a 48 Listiny. S tímto argumentem GA ovšem nesouhlasí. Dále ve stanovisku GA uvádí čl. 52 odst. 3 Listiny v souvislosti s tím, že toto ustanovení nerozšiřuje ochranu důvěrnosti v unijním právu na komunikaci i s interními právníky a dále používá čl. 47 a 48 v tom smyslu, zda li tyto ustanovení zaručují právo na poradou, obhajobu a zastupování vlastními právníky v zaměstnaneckém poměru k podniku. Dále GA uvádí čl. 7 s tím, že poskytuje obecnou ochranu soukromé komunikaci, pod kterou spadá komunikace mezi podnikem a jeho interním advokátem. Tyto ustanovení využívá ke svému závěru, že doporučuje, aby se ochrana důvěrnosti komunikace nerozšiřovala na komunikaci mezi vedením podniku a interními advokáty.

V této oblasti ze dvou stanovisek a dvou rozhodnutí považuji za důležité stanovisko (ale také rozsudek) k případu **Akzo Nobel Chemicals and Akcros Chemicals v Komise**, ve kterém GA Juliane Kokott často na Listinu odkazuje a také uvádí, že tím, že Listina byla přijata institucemi EU, byla těmito orgány nastolena nová fáze v přístupu uznávání a ochrany lidských práv a základních svobod v EU, tedy na základě Listiny. Jinými slovy považuje GA Juliane Kokott právně závaznou Listinu za ten pramen, který je nyní zdrojem lidských práv v EU. Myslím si, že podle počtu vydaných stanovisek s odkazem na Listinu a způsobem, jakým ji GA Juliane Kokott ve svých textech používá ve srovnání s ostatními GA, to Juliane Kokott řadí k zastáncům tohoto přístupu. Pravdou je, že stanoviska GA jsou pro ESD nezávazná. Toto potvrzuje i fakt, že již v období před právní závazností Listiny to byli právě GA, kteří ve svých textech Listinu na rozdíl od ESD častěji používali. Nicméně v případě GA

¹⁰⁶ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 29. dubna 2010, *Akzo Nobel Chemicals and Akcros Chemicals v Komise*, C-550/07, bod 96.

Juliane Kokott ESD následuje její stanoviska v 80% všech jejích případech¹⁰⁷. Ve svém článku, který se věnoval aplikaci Listiny v době její právní nezávadnosti, Morijn uvádí, že odkazy na Listinu v tomto období ve stanoviscích GA byly početné. A že i přes tento statut někteří GA Listinu výslovně uváděli a zdůrazňovali demokratickou a základní hodnotu tohoto textu¹⁰⁸ (pro ochranu lidských práv a základních svobod v EU).

VOLNÉ POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB

V pěti rozsudcích a stanoviscích se odkazuje na Listinu. V rozsudku a stanovisku ve věci **Komise v Německo**¹⁰⁹ ve sporu mezi EK a Německem je na Listinu často odkazováno. EK žalovala Německo, protože obecní a správní podniky uzavíraly přímo smlouvy na služby podnikového starobního pojištění bez vyhlášení veřejné zakázky. V rozsudku ESD je Listina zmíněna jak v právním rámci k případu, dále v návaznosti na jeden z argumentů, že při uzavírání těchto smluv probíhalo v rámci kolektivního vyjednávání, které je povolené a dále čl. 28 Listiny, který právo na kolektivní vyjednávání garantuje. ESD také uvádí, že čl. 28 a čl. 52 odst. 6 musí zohledňovat vnitrostátní předpisy a zvyklosti, ale v posledním ESD vyjadřuje svůj názor, že i přes toto musí být kolektivní právo vykonáváno v souladu s právem Unie. Ve stanovisku GA Verici Trstenjak je uvedeno, že Listina tyto práva garantuje a že vstupem Lisabonské smlouvy v účinnost se ustanovení Listiny dostávají na úroveň primárního práva Unie. V rozsudku i stanovisku v případě **Winner Wetten**¹¹⁰ je uvedeno, že čl. 47 v Listině představuje potvrzení obecné zásady účinné soudní ochrany. V posledním případě **Santos Palhota**¹¹¹ stanoviska GA Pedra Cruz Villalóna nejde tak ani o počet odkazů na Listinu, jako uvedení, že „sociální mandát je ještě více zdůrazněn v Listině“, která je primárním právem Unie.

¹⁰⁷ DÜRR, Anke. *Wie viel passt in ein Leben?* [online]. Spiegel, 9. dubna 2006 [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <http://www.spiegel.de/kultur/literatur/0,1518,409854,00.html>.

¹⁰⁸ MORIJN, John. *Judicial Reference to the EU Fundamental Rights Charter – First experience and possible prospects* [online]. 27. března 2011 [cit. 27. března 2011]. Dostupné na http://www.fd.uc.pt/hrc/working_papers/john_morjin.pdf.

¹⁰⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. července 2010 a stanovisko GA Verici Trstenjak ze dne 14. dubna 2010, *Komise v Německo*, C-271/08.

¹¹⁰ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 8. září 2010 a stanovisko GA Yves Bot ze dne 26. ledna 2010, *Winner Wetten GmbH v Bürgermeisterin der Stadt Bergheim*, C-409/06.

¹¹¹ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 5. května 2010, *Santos Palhota a další*, C-515/08.

SBLIŽOVÁNÍ PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

V tomto okruhu rozsudků a stanovisek bylo celkově ve čtyřech odkázáno na Listinu. Ve stanoviscích GA Eleanor Sharpston v případech **Komise v Litva**¹¹² a **Budějovický Budvar**¹¹³ je Listina použita jako potvrzení pro zakotvení práva k duševnímu vlastnictví majitele v právu Unie. Významně je Listina používána ve stanovisku a rozsudku ve spojeném řízení **Volker und Markus Schecke**¹¹⁴, ve kterých se v rozsudku odkazuje na Listinu více než 30 krát a ve stanovisku GA Eleanor Sharpston téměř 20 krát. Původní spor se týkal zveřejnění údajů o výši získaných prostředků pro dva německé zemědělské subjekty z prostředků Společné zemědělské politiky EU a dále zveřejnění jejich jména, sídla a případně poštovního směrovacího čísla. S tímto zveřejněním osobních údajů zemědělci nesouhlasili. V rozsudku je Listina v první řadě zmíněna tradičně mezi právním rámcem, který se k případu vztahuje. Zde je uvedeno, že Listina je právně závazný dokument na úrovni primárního práva, že předmětná nařízení musí respektovat ustanovení Listiny a že čl. 8 Listiny garantuje ochranu osobních údajů a v podstatě cituje tento článek a podmínky, které toto ustanovení klade na zveřejňování osobních údajů. Dále je zde uveden čl. 52 odst. 1, kde je uvedeno, za jakých okolností mohou být základní práva omezena a dále čl. 52 odst. 3, který řeší vztah ustanovení Listiny s ustanoveními v Úmluvě a čl. 53 zabývající se úrovní ochrany práv Listinou zaručených. Dále je Listina uvedena v rámci předmětných nařízení, na které se předběžné otázky vztahují. Jedná se o nařízení 1290/2005 o financování Společné zemědělské politiky EU¹¹⁵ a nařízení 259/2008 kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1290/2005, pokud jde o zveřejňování informací o příjemcích finančních prostředků z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)¹¹⁶. V těchto několika bodech ESD uvádí, co je potřeba v souvislosti s předmětnými směrnice a ustanoveními Listiny přezkoumat. Z ustanovení Listiny zde odkazuje především na čl. 7, 8 zaručující respektování soukromého života a ochranu osobních údajů. Tyto články jsou v další části rozsudku několikrát uváděny v souvislosti, kdy ESD přezkoumává povinnost zveřejňovat předmětné osobní údaje versus

¹¹² Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 22. dubna 2010, *Komise v Litva*, C-350/08.

¹¹³ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 3. února 2011, *Budějovický Budvar, národní podnik v Anheuser-Busch, Inc.*, C-482/09.

¹¹⁴ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010 a stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09.

¹¹⁵ Legislativa ES/EU: Nařízení Rady č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky. Úř. věst. L 209/1, 11. srpna 2005, s. 1 a násl.

¹¹⁶ Legislativa ES/EU: Nařízení Komise č. 259/2008 ze dne 18. března 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1290/2005, pokud jde o zveřejňování informací o příjemcích finančních prostředků z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). Úř. věst. L 76/28, 19. března 2008, s. 28 a násl.

právo na jejich ochranu, které je garantováno výše zmíněnými články v Listině. ESD ve svém rozsudku dochází k následujícímu závěru. Co se týče zveřejňování osobních údajů o fyzických osobách v kontextu, v jakém ho napadli v původním sporu žalobci, tak uvádí, že Rada a EK překročily meze, které vyžaduje obecná zásada proporcionality a že si lze představit jiné řešení, které by vedlo k dosažení cíle, tedy transparentnosti v oblasti nakládání s unijními prostředky, které by vedlo k ne tak závažnému zásadu do základních práv a svobod občanů, tedy právo na ochranu osobních údajů a soukromého života. ESD uvádí, že cíl transparentnosti v této oblasti nemá absolutní přednost před právem na ochranu osobních údajů. K jinému závěru dochází ESD v souvislosti s právními osobami. Tady uvádí, že právo na ochranu osobních údajů u právnických osob má odlišnou povahu než u osob fyzických a proto napadené povinné zveřejňování výše uvedených údajů je v souladu s unijním právem.

I ve svém stanovisku GA Eleanor Sharpston hojně odkazuje na Listinu. V právním rámci je Listina zmiňována stejně jako v rozsudku ESD. V úvodních poznámkách GA Eleanor Sharpston uvádí, že je považuje za nemožné, aby sekundární právní předpisy (v tomto případě předmětná nařízení) porušily základní práva a svobody, která jsou garantována jak Listinou, tak Úmluvou a ESD by je ponechal v platnosti. Dále se GA vyjadřuje k zásadě transparentnosti a uvádí, že v politické rovině je považována „za základní složku demokratické veřejné správy“¹¹⁷, ovšem toto s určitostí není možné říci o uznání zásady transparentnosti za obecnou zásadu práva EU nebo za základní právo. GA Eleanor Sharpston dále uvádí, že přesto je transparentnost „žádoucí a nezbytný cíl v demokratické společnosti a výslovně se na ni odkazuje v Listině – mnohem novějším demokratickým výčtu základních práv“¹¹⁸ (ve srovnání s Úmluvou). V další části se GA vyjadřuje k právu na soukromí a ochranu osobních údajů; uvádí, kde jsou práva v Listině zakotvena, práva nejsou absolutní, protože podle čl. 52 odst. 1 Listiny je po splnění obligatorních podmínek možno tyto práva omezit. Poslední místo, kde GA Sharpston odkazuje na Listinu je v souvislosti s otázkou, zda zásad byl v souladu se zákonem. Zde uvádí, že podle jejího názoru „jsou požadavky na zveřejnění dostatečně jasné a přesné, aby vyhověly tomu, že zveřejnění je v souladu se zákonem“¹¹⁹ – v Listině je tento požadavek vyjádřen v ustanovení čl. 52 odst. 1. A v dalším bodě potom GA uvádí, že „vyjádřeno výrazy Listiny, posilování transparentnosti

¹¹⁷ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09, bod 66.

¹¹⁸ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09, bod 68.

¹¹⁹ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09, bod 93.

demokratického procesu je „legitimním důvodem“ pro zpracovávání dat ve smyslu čl. 8 odst. 2 a „cílem v obecném zájmu uznávaném Unii“ pro účely článku 52 odst. 1.¹²⁰

V tomto rozsudku a stanovisku nepochybně je Listina použita vzhledem k velkému počtu odkazů na ni v textech. Kromě Listiny ovšem jako v předcházejících podkapitolách ESD uznává za pramen konkrétního práva především obecné zásady právní.

OSTATNÍ OBLASTI

V ostatních oblastech, které následně vyjmenuji, ESD a GA vydali nejméně rozhodnutí a stanovisek ze všech deseti tématických oblastí. Tyto rozhodnutí a stanoviska jsou si povahou použití Listiny velmi podobná. Vždy se jednalo o opření se o ustanovení Listiny jako primárního práva Unie. Rozsudky a stanoviska byly vydány v oblastech společná zahraniční a bezpečnostní politika, právo podniků, životní prostředí a spotřebitelé (tady sice vydáno šest rozsudků a stanovisek, ale všechny obsahovaly využití Listiny, jak jsem zmínila výše) a duševní vlastnictví. Z tohoto důvodu jsem tyto oblasti zařadila do jedné kapitoly.

V oblasti **společné zahraniční a bezpečnostní politiky** bylo v jednom případě odkázáno na Listinu. Jedná se o případ **E a F**¹²¹. V tomto trestním řízení je Listina použita jako právní zakotvení zásady zákazu zpětné účinnosti trestního zákona v čl. 49.

V problematice **práva podniků** se ve třech rozsudcích a stanoviscích odkazuje na Listinu. Jedná se o stanoviska ve věcech **Evropaïki Dynamiki v Evropská centrální banka**¹²², **Idryma Typou**¹²³, **Symvoulio Apochetefseon Lefkosias**¹²⁴. V případě Evropaïki Dynamiki v Evropská centrální banka je na Listinu odkazováno v souvislosti se zakotvením práva na účinnou soudní ochranu v čl. 47.

Původní spor případu **Idryma Typou** se týkal udělení pokuty Národní radou pro rozhlasové a televizní vysílání tamní řecké televizní stanici, protože mělo dojít k porušení zásady respektovat osobnost, čest, dobré jméno a soukromí u dvou zpěváků a jednoho módního návrháře, když televize odvysílala v hlavní zpravodajské relaci osobní informace o těchto lidech. Listina je použita v části stanoviska, které se věnuje ochraně základních práv jako oprávněného zájmu. Uvádí se zde, že „základní práva jsou podle ustálené judikatury

¹²⁰ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09, bod 95.

¹²¹ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 17. května 2010, *Der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof v E, F*, C-550/09.

¹²² Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 27. ledna 2011, *Evropaïki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE v European Central Bank*, C-401/09.

¹²³ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Verici Trstenjak ze dne 2. června 2010, *Idryma Tipou A.E. v Ipourgos Tipou Kai Meson Mazikis Enimerosis*, C-81/09.

¹²⁴ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedro Cruz Villalóna ze dne 1. června 2010, *Simvoulio Apokhetevseon Lefkosias v Anatheoritiki Arkhi Prosforon*, C-570/08.

nedílnou součástí obecných zásad právních¹²⁵“ a dále uvádí, že „za účelem potvrzení existence určitých obecných právních zásad se ESD několikrát odvolal na Listinu základních práv Evropské unie“¹²⁶. Tedy i v tomto stanovisku se opět opakuje už známý fakt, že Listina je používána jako potvrzení obecných zásad právních. A dále uvádí, že právo na dodržování soukromí je zakotveno v čl. 7.

Předběžná otázka v případě *Symvoulio Apochetefseon Lefkosias* se týkala soudního přezkumu rozhodnutí správního orgánu. V textu je několikrát zmíněn čl. 47 Listiny, který zaručuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces v místě, kde ESD ve svém rozsudku konstatuje, „že procesní autonomie členských států zjevně není absolutní“¹²⁷ a to z toho důvodu, že tam, kde se aplikuje v rámci unijního práva, je nutné dodržovat obecné právní zásady především z oblasti „právního státu“, ale také dodržovat základní práva a především právo na právní ochranu a spravedlivý proces, který garantuje čl. 47 Listiny. Zároveň ale soud uvádí, že je problematická situace, kdy by se právnická osoba čl. 47 Listiny (což se v tomto případě přímo v předběžné otázce nestalo).

Třetí oblastí v této podkapitole je **životní prostředí a spotřebitelé**. V tomto okruhu se v pěti stanoviscích a rozsudcích odkazuje na Listinu. Ve všech těchto případech je Listina použita jako potvrzení konkrétních práv. Jedná se o právo na přístup k dokumentům podle čl. 42 v případě *Ville de Lyon*¹²⁸. V spojeném řízení *Alassini*¹²⁹ se jedná o čl. 47 Listiny, tedy právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Ve stanovisku *Komise v Lucembursko*¹³⁰ potom čl. 50, která garantuje právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za trestný čin. V rozsudku *Martín Martín*¹³¹ v předběžné otázce je obsažen čl. 38 (ochrana spotřebitele) Listiny, v následné argumentaci soudu už však ustanovení Listiny použita nejsou. Ve stanovisku *Komise v Španělsko*¹³² je to potom právo na řádnou správu v čl. 41 Listiny.

¹²⁵ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Verici Trstenjak ze dne 2. června 2010, *Idrima Tipou A.E. v Ipourgou Tipou Kai Meson Mazikis Enimerosis*, C-81/09, bod 82.

¹²⁶ Tamtéž, bod 82.

¹²⁷ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 1. června 2010, *Simvoulio Apokhetevseon Lefkosias v Anatheoritiki Arkhi Prosforon*, C-570/08, bod 46.

¹²⁸ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 14. října 2010, *Ville de Lyon v Caisse des dépôts et consignations*, C-524/09.

¹²⁹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 18. března 2010, *Rosalba Alassini v Telecom Italia SpA a další*, spojené řízení C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08.

¹³⁰ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 28. ledna 2010, *Komise v Lucembursko*, C-526/08.

¹³¹ Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. prosince 2010, *Eva Martín Martín v EDP Editores, SL*, C-227/08.

¹³² Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 10. prosince 2009, *Komise v Španělsko*, C-392/08.

V oblasti **duševního vlastnictví** se v jednom stanovisku odkázalo na Listinu - ve věci **L'Oréal**¹³³. Původní řízení se týkalo sporu o údajné napodobování značky L'oreál na internetovém prodejním portále eBay. V textu je několikrát odkázáno na ustanovení čl. 11 Listiny zaručující právo na svobodu projevu a informace.

¹³³ Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Niilo Jääskinen ze dne 9. prosince 2010, *L'Oréal SA Lancôme parfums et beauté & Cie Laboratoire Garnier & Cie L'Oréal (UK) Limited v eBay International AG eBay Europe SARL eBay (UK) Limited*, C-324/09.

4. ZHODNOCENÍ APLIKACE LISTINY

Cílem této kapitoly je shrnout význam a místo Listiny v rozhodovací činnosti lucemburských soudních orgánů, tedy Evropského soudního dvora, Tribunálu a generálních advokátů a advokátek. Toto shrnutí se bude vztahovat na období 14 měsíců od doby, kdy se Listina stala právně závaznou součástí práva Evropské unie. Jedná se tedy o období od 1. prosince 2009 do 4. února 2011. Jedinou výjimku tvoří rozsudek ve věci Association Belge des Consommateurs Test-Achats, který byl vydán 1. března 2011. Důvody, které mě vedly k zařazení tohoto rozsudku do mé práce, jsem uvedla v příslušné kapitole. Na rozdíl od závěru mé diplomové práce (kapitola 5) bych na tomto místě chtěla provést podrobnější rozbor.

Jak už jsem uvedla v úvodu mé práce, komplexní literatura, která by uceleně zhodnotila aplikaci Listiny lucemburskými soudními orgány za více než rok od její právní závaznosti, zatím neexistuje. I z toho důvodu je shrnutí judikatury nesnadným úkolem. Dalším stěžujícím faktorem je dle mého názoru nelehká identifikace kritérií, na základě kterých by se dalo určit, jaké místo v rozhodovací činnosti Listina zaujímá. Proto pro toto hodnocení budu používat více hledisek.

Jak jsem uvedla v předcházející kapitole, v rozhodovací činnosti Tribunálu je Listina využívána minimálně – v předmětném období se odkaz na ni objevil jen u třech rozsudků. Z tohoto důvodu ji v této části neuvádím. Kapitola je tedy rozdělena na využití Listiny v rozhodovací činnosti ESD a GA.

4.1 EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR

Na základě údajů z předcházejících kapitol ESD v předmětném období odkazoval na Listinu ve 33 rozsudcích ve 13 oblastech. Z těchto 13 oblastí, ve kterých ESD Listinu využíval, je nejvíce rozsudků vydáno v oblasti svobody, bezpečnosti a práva a potom v sociální politice.

Největší počet odkazů ESD na ustanovení Listiny se týká článků 7 a 8, které zaručují právo na respektování soukromého a rodinného života a ochrany osobních údajů. Dále potom čl. 21, který garantuje rovné zacházení a zákaz diskriminace. V sociální oblasti je to potom také často čl. 24, který zakotvuje práva dětí a určitě i čl. 47, ve kterém najdeme právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

Těchto 33 rozsudků bych na základě způsobu použití Listiny rozdělila do dvou skupin. První skupinu tvoří ty rozsudky, ve kterých je Listina používána jako potvrzení existující svobody v unijním právu. Dále je zde Listina použita také ve smyslu, že předmětné směrnice

a nařízení respektují ustanovení Listiny. Také počet odkazů na Listinu v této skupině rozsudků je nižší ve srovnání s druhou skupinou. Do této první části patří většina rozhodnutí. Druhou skupinu pak tvoří rozsudky, které jsem v předcházející kapitole zařadila do stěžejních případů. Jedná se o deset rozhodnutí. Ty také obsahují tyto druhy odkazů. Ale počet odkazů na Listinu v jednotlivých textech je výrazně vyšší. Co se týče způsobu aplikace Listiny, ESD ji stejně tak využívá jako formální zakotvení práva uznávaného v Evropské unii na základě obecných zásad právních. Dále kromě těchto obecných zásad právních ESD ve svých rozsudech používá i lidsko-právní katalog v rámci Rady Evropy, tedy Úmluvu.

Z této druhé skupiny rozsudků bych přece jen oddělila ještě jiný druh způsobu aplikace Listiny. I když tento není prováděn ESD, ale národními soudy, které se v rámci případu obracejí na ESD s předběžnou otázkou. Totiž z těchto deseti případů ve třech je Listina přímo uvedena v předběžné otázce a národní soud se tak ptá na výklad unijního práva s ustanoveními Listiny. Jedná se o případy Aguirre Zarraga, McB. a Chatzi. Myslím si, že to svědčí o uznávání Listiny i národními soudy jako pramenu ochrany lidských práv v Evropské unii. Jinak by se národní soudy mohly ve svých předběžných otázkách dotazovat na soulad s obecnými zásadami právními.

Přesto, jak jsem uváděla v průběhu své práce, ESD i GA využívají Listinu za toto předmětné období spíše jako podpůrný zdroj pro ochranu lidských práv a základních svobod v EU. Na základě prozkoumané judikatury se domnívám, že pořád to jsou především obecné zásady právní, které představují primární garanci ochrany lidských práv v EU. Myslím si ovšem, že tento způsob používání Listiny je v podstatě vzhledem k cíli, který byl vytvořením formalizovaného katalogu lidských práv v EU sledován, logický – Listina měla sloužit jako jednotný katalog lidských práv a svobod, které jsou už v rámci Unie uznávány. A ty jsou v rámci Unie uznávány na základě obecných zásad právních. Dalším aspektem je, že oba způsoby ochrany lidských práv jsou vytvářeny institucemi EU – obecné zásady právní byly vypracovány jako doktrína ESD na základě ústavních tradic společných členským státům EU. Stejně tak Listiny byla přijata EU, resp. členskými státy. Tento argument uvádím z toho důvodu, že v budoucnu je možné, že pro Listinu vyvstane jiný, „externí konkurent“ na poli ochrany lidských práv – Úmluva, ke které se EU zavázala, že přistoupí¹³⁴.

Na druhou stranu v této souvislosti mohu zmínit další aspekt ze strany některých států Evropské unie, který by spíše poukazoval na snahu oslabit postavení Listiny. Jedná se o onen známý tzv. Britsko-polský protokol č. 30, kterým tyto dva státy měly v úmyslu omezit působnost Listiny na jejich území (každý z jiných důvodů). Koneckonců Česká republika,

¹³⁴ čl. 6 odst. 2 SEU

resp. prezident republiky si vymohl záruku ze strany ostatních členských států EU na summitu Evropské rady v říjnu 2009 k budoucímu přistoupení k tomuto protokolu, a sice při dalším rozšiřování EU, což bude nejspíš při příležitosti přijetí Chorvatska jako 28 člena EU. Zda k tomuto kroku česká vláda nakonec přistoupí nebo ne, není v tuto chvíli jasné. Ostatně zde se liší právní názory na samotný Protokol č. 30, zda vůbec Protokol č. 30 ten tzv. opt-out z působnosti Listiny představuje nebo ne.

Čísla o počtu rozsudků, ve kterých ESD na Listinu odkazuje, nezní moc povzbudivě. Přesto si myslím, že fakt, že Listina je více než rok právně závazným lidsko-právním dokumentem se odráží v rozhodovací činnosti ESD. A to právě počtem rozsudků, které za toto období vydala v porovnání s počtem rozsudků, ve kterých odkazuje na Listinu před její právní závazností. Margeta a Mésárošová uvádějí, že ESD nyní poměrně často odkazuje na Listinu a to i pod vlivem generálních advokátů a advokátek. Dále uvádějí, že existuje i případ, kdy ESD odkazuje na Listinu jako jediný „externí“ zdroj lidských práv¹³⁵.

Těchto 14 měsíců je každopádně příliš krátkou dobou na to, aby se daly z rozhodovací činnosti lucemburských soudních orgánů tvořit závěry, zda si Listina v rámci unijního práva v budoucnu vydobyje primární postavení vedle obecných zásad právních nebo ustanovení Úmluvy. Myslím si, že právě z časového hlediska to není možné. Vždyť lidská práva ve společenství v rámci obecných zásad právních začala být uznávána od rozsudku ve věci Stauder v město Ulm v roce 1969. Stejně tak Úmluva je lidsko-právním dokumentem, který byl přijat a je aplikován od roku 1950. V tomto ohledu tedy není od Listiny ani možné očekávat, že by se za tak krátkou dobu mohla stát primárním pramenem úpravy lidských práv v EU.

Také se domnívám, že pravděpodobně není ani potřeba srovnávat tyto tři prameny úpravy lidských práv v EU a stavět je do pozice konkurentů. To obzvláště platí pro vztah obecných zásad právních a Listiny. Jak jsem uvedla výše, cílem přijetí katalogu lidských práv totiž nebylo vytvořit nová práva v rámci EU, ale vytvořit jednotný, formální seznam už existujících, uznávaných a chráněných práv – myšleno na základě obecných zásad právních. A obecné zásady právní nejsou nic jiného než práva vyplývající z ústavních tradic společných členských států (a také ustanovení Úmluvy), které tvoří Evropskou unii.

V závěru této kapitoly bych ráda zmínila vztah Listiny a Úmluvy. V Lisabonské smlouvě čl. 6 odst. 2 je uvedeno, že Evropská unie přistoupí k Úmluvě. To znamená, že vedle systému ochrany základních práv a svobod na základě Listiny bude v EU paralelně probíhat

¹³⁵ MARGETA, Karol, MÉSÁROŠOVÁ, Andrea. Vztah judikatury ESD a Charty základních práv EÚ – Charta jako pramen práva ES/EÚ pod vplyvom judikatury ESD? In HAMULÁK, Ondrej (ed.). *Fenomén judikatury v právu – Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 250-258.

ochrana práv na základě Úmluvy. Už nyní existuje provázanost mezi Listinou a Úmluvou: a to jak v ustanovení SEU, která říká, že práva zaručená Úmluvou tvoří také tzv. obecné zásady právní, tak samotnými ustanoveními Listiny např. v čl. 52 odst. 3 – tedy, že pokud Listina obsahuje práva, která jsou také garantována Úmluvou, tak jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá Úmluva. Jak tyto dva systémy ochrany lidských práv v Evropě – tedy štrasburský a lucemburský – budou vzájemně fungovat, se stále vyjednává (koneckonců v ustanovení SEU není stanoveno datum, do kdy k přistoupení má dojít). Přesto si myslím, že je možné se domnívat, že po přistoupení k Úmluvě může postavení Listiny oslabovat a to z toho důvodu, že Úmluva a Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku jsou starší institucí, mají rozvinutější judikaturu, systém a přístup občanů členských států Rady Evropy je jiný a z těchto důvodů na poli lidských práv v Evropě má možná už nyní vyšší váhu.

4.2 GENERÁLNÍ ADVOKÁTI A ADVOKÁTKY

Už v období právní nezávanosti Listiny, tedy od roku 2000 do 2009 se odborná veřejnost shodovala v tom, že GA ve svých stanoviscích pracují s Listinou častěji než ESD.

V období po právní závaznosti Listiny vydali GA celkem 36 stanovisek. Na základě tohoto čísla se může zdát, že rozdíl mezi rozsudky s odkazem na Listiny vydanými ESD a stanovisky s odkazem na Listinu vydanými GA není téměř žádný. Ovšem je si třeba uvědomit, že stanovisko se doručuje před vyhlášením rozsudku. Je tedy možné, že k mnohým rozsudkům z období po prosinci 2009 bylo stanovisko zveřejněno před tímto datem.

Co se týče ustanovení Listiny, na které GA nejčastěji odkazují – ty se shodují s údaji, které jsem uvedla v předcházející kapitole ESD. Tedy, GA ve svých stanoviscích často odkazují na ustanovení Listiny, která zaručují právo na respektování soukromého a rodinného života, ochrany osobních údajů, rovné zacházení a zákaz diskriminace a v neposlední řadě právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

Z tohoto počtu ve 13 stanoviscích je Listina použita zásadním způsobem. GA ji využívají jak potvrzení zakotvení lidských práv a svobod v EU, tak jako primární pramen v této oblasti. Především GA Juliane Kokott vydala několik stanovisek, ve kterých se výrazně opírá o ustanovení Listiny a také Listinu považuje za primární zdroj ochrany lidských práv v EU. GA také často ve svých textech uvádějí, že vzhledem k vstupu Lisabonské smlouvy v účinnosti a tedy i k nové právní situaci, kdy se Listina stala právně závazným lidsko-právním dokumentem je nastolen nový trend v ochraně lidských práv v EU. Pokud by tedy trend, kdy ESD ve svých rozhodnutích často následuje stanoviska GA, pokračoval,

naznačovalo by to, že Listina určitě do budoucna bude zaujímat v rozhodovací činnosti ESD čím dál tím větší prostor.

5. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zhodnotit, jak lucemburské soudní orgány ve své rozhodovací činnosti používají Listinu a to za období od prosince 2009, kdy se Listina stala právně závaznou součástí unijního práva do února 2011, které jsem si zvolila záměrně z toho důvodu, abych práci mohla odevzdat v březnu 2011. Jedná se tedy o zmapování rozhodovací činnosti za zhruba rok nabytí právní závaznosti.

Na rozdíl od období devíti let od roku 2000, kdy Listina existovala ve formě politické deklarace nezávazného charakteru, si vydobyla větší prostor v rozhodovací činnosti především ESD. GA obecně s Listinou pracují častěji než ESD, Listina se objevuje ve větším počtu rozsudků a stanovisek ESD a GA (naopak v rozhodnutích Tribunálu jsou využívána ustanovení Listiny minimálně). Vzhledem k tomu, že ESD se často ve svých rozsudcích shoduje se závěry ve stanoviscích GA, je z toho možné usuzovat, že v lidsko-právní oblasti v rozhodovací činnosti lucemburského soudu bude Listina zaujímat čím dál tím větší prostor. To ovšem není hlavní důvod, proč by tomu tak mělo být. Jsem přesvědčena, že ten hlavní důvod pro takovýto trend je v samotném přijetí a následně přiznání Listině stejnou právní silu jako Smlouvám – tedy že Evropská unie, což znamená členské státy, se shodly a rozhodly pro takovýto směr. Jinými slovy, že Evropská unie si vytvořila svůj vlastní katalog lidských práv. Další argumentem pro tento vývoj také je, že do tohoto procesu se již investovalo nemalé množství finančních prostředků, času a energie – od vypracování Listiny až po její propagaci mezi občany Unie. Bylo by tedy bezpochyby pro EU ztrátou od tohoto projektu odstoupit.

Ráda bych upozornila na fakt, že těch zhruba 14 měsíců od nabytí právní závaznosti, které ve své práci shrnuji, je potřeba chápat jako zaváděcí testovací období, kdy se teprve přístup k používání listiny formuje. Tato mimořádná testovací fáze také není u konce a není ani možné říci, jak dlouho bude trvat. Pro srovnání je možné se ohlédnout nad vývojem samotné ochrany lidských práv v EU nebo vývojem Úmluvy v rámci systému Rady Evropy.

Z rozhodovací činnosti lucemburských soudních orgánů za sledované období zatím vyplývá (a tento závěr se prolíná napříč mou prací), že zatím to jsou především obecné zásady právní, které jsou pro ESD a GA zásadní pro ochranu lidských práv a základních svobod. Ale vzhledem k tomu, že Listina je v rozsudcích a stanoviscích častěji využívána, je možné, že se od tohoto konceptu pomalu bude ustupovat a během následujících let se tento přístup změní, překlene a že to bude Listina, která zaujme místo primáta v rámci ochrany lidských práv.

Na postavení Listiny v budoucnu bude mít také výrazný vliv způsob, jakým bude upravena koexistence Listiny a Úmluvy jako dvou lidsko-právních dokumentů a dvou soudních systémů vedle sebe. EU se totiž zavázala v budoucnu k Úmluvě přistoupit.

Jak už jsem uvedla, osobně pro mě bylo těžké zhodnotit, jak lucemburské soudní orgány, tedy především ESD a GA Listinu ve své rozhodovací činnosti využívají vzhledem k neexistenci komplexního pokrytí tohoto tématu odbornou literaturou. Stejně tak bylo obtížné sjednotit a popsat způsoby, jak Listinu lucemburské soudní orgány používají a najít kritéria podle kterých určit, jaké postavení Listina v rozhodovací činnosti zaujímá. To ovšem souvisí s tím, že tato problematika je v evropském soudnictví aktuálním tématem, přístup k Listině se teprve utváří a umožňuje tak různé výklady.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

KNIHY

ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008.

CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010.

PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty – a Legal and Political Analysis - with a Forweword by Angela Merkel*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010.

ODBORNÉ ČLÁNKY

BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie. *Studie Centra pro lidská práva a demokratizaci*. 2010, č. 1/2010, 9 s. Dostupné na <http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/Position%20papers/Vyjimka_EU.pdf>

ŠLOSARČÍK, Ivo. Küçükdeveci: Expanze doktríny přímého účinku směrnic. *Jurisprudence*, 2010, ročník XIX, č. 2, s. 32-38.

KOKOTT, Juliane, SOBOTTA, Christoph. Die Charta der Grundrechte der Europäischen Union nach dem Inkrafttreten des Vertrags von Lissabon. *Europäische Grundrechte Zeitschrift*, 2010, ročník 37, č. 10-13, s. 265-271.

BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie. *Současná Evropa*, 2010, roč. XV, č. 2, s. 61-77.

SCHWARZ, Josef. Protokol o uplatňování Charty základních práv Evropské unie. *Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 2, 16-23.

DENMAN, Daniel. The Charter of Fundamental Rights. *European Human Rights Law Review*, 2010, č. 4, s. 349-359.

KLINGENBRUNNER, Alexander, RAPTIS, Julia LEMONIA. *Journal für Rechtspolitik*, 2008, roč. 16, č. 2, s. 139-146.

NIELSEN, Ruth. Free Movement and Fundamental Rights. *European Labour Law Journal*, 2010, svazek 1, č. 1, s. 19-32.

HAMULÁK, Ondrej. Zamýšlení se nad právní (ne)závazností Listiny základních práv Evropské unie. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Olomoucké debaty mladých právníků 2008*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2008, s. 91-103.

MARGETA, Karol, MÉSÁROŠOVÁ, Andrea. Vzťah judikatury ESD a Charty základných práv EÚ – Charta jako prameň práva ES/EÚ pod vplyvom judikatury ESD? In HAMULÁK, Ondrej (ed.). *Fenomén judikatury v právu – Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 250-258.

MORIIN, John. *Judicial Reference to the EU Fundamental Rights Charter – First experience and possible prospects* [online]. 27. března 2011 [cit. 27. března 2011]. Dostupné na <http://www.fd.uc.pt/hrc/working_papers/john_morjin.pdf>.

INTERNET – STATISTIKY, NOVINOVÉ ČLÁNKY

Oficiální webový portál ESD, vyhledávací formulář judikatury [online]. 4. února 2011 [cit. 5. února 2011]. Dostupné na <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>.

DAVIES, Paul J, CROFT, Jane. *Insurance blow for young women* [online]. Financial Times, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.ft.com/cms/s/0/81384176-43e6-11e0-8f20-00144feab49a.html#axzz1G5qCPdMJ>.

WISHART, Ian. *Insurance firms cannot discriminate on gender* [online]. European Voice, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europeanvoice.com/article/2011/march/insurance-firms-cannot-discriminate-on-gender-court-rules/70390.aspx>>.

A boy-racer's dream? A European Court puts and end to sex-based premiums [online]. The Economist, 3. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.economist.com/node/18285962?story_id=18285962>.

ECJ ruling against sex discrimination in insurances key victory for women's rights, say civil society organization [online]. European Women's Lobby, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011]. Dostupné na <http://www.womenlobby.org/spip.php?page=comment_article&id_article=1251&comm=1#forum>.

DÜRR, Anke. *Wie viel passt in ein Leben?* [online]. Spiegel, 9. dubna 2006 [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <http://www.spiegel.de/kultur/literatur/0,1518,409854,00.html>.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Legislativa ES/EU: Nařízení Rady 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Úř. věst. L 338/1, 23. prosince 2003, s. 243 a násl.

Legislativa ES/EU: Směrnice Rady 2004/83 ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany. Úř. věst. L 304/12, 30. září 2004, s. 96 a násl.

Legislativa ES/EU: Směrnice Rady 2003/86 ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny. Úř. věst. L 251/12, 3. října 2003, s. 224 a násl.

Legislativa ES/EU: směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS. Úř. věst. L 175/43, 10. července 1999, s. 368 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 92/85/EHS ze dne 19. října 1992 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň. Úř. věst. L 348/1, 28. listopadu 1992, s. 110 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 96/34/ES ze dne 3. června 1996 o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS. Úř. věst. L 145/4, 19. června 1996, s. 285 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby. Úř. věst. L 299/9, 18. listopadu 2003, s. 381 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování. Úř. věst. L 373, 23. prosince 2004, s. 37 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky. Úř. věst. L 39/40, 28. října 1980, s. 187 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. Úř. věst. L 303/16, 2. prosince 2000, s. 79 a násl.

Legislative ES/EU: směrnice Rady 98/59/ES ze dne 20. července 1998 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění. Úř. věst. L 225/16, 12. srpna 1998, s. 327 a násl.

Legislative ES/EU: Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584 SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. Úř. věst. L 190/1, 18. července 2002, 34 a násl.

Legislative ES/EU: Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. Úř. věst. L 26/41, 31. ledna 2003, s. 90 a násl.

Legislative ES/EU: Nařízení Rady č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky. Úř. věst. L 209/1, 11. srpna 2005, s. 1 a násl.

Legislative ES/EU: Nařízení Komise č. 259/2008 ze dne 18. března 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1290/2005, pokud jde o zveřejňování informací o příjemcích finančních prostředků z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). Úř. věst. L 76/28, 19. března 2008, s. 28 a násl.

DOKUMENTY INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE

Zpráva Evropského parlamentu na téma „*Na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě*“ z 3. února 2011, 2010/2239 INI, zpravodajka Ria Oomen-Ruijten, s. 35, bod 13.

Report of the Expert Group on Fundamental Rights, *Affirming Fundamental Rights in the European Union: Time to Act* (Brussels, European Commission, 1999) (Simitis Report).

Sex Discrimination in Insurance Contracts: Statement by European Commission Vice-President Viviane Reding, the EU's Justice Commissioner, on the European Court of Justice's ruling in the Test-Achats case [online]. DG Justice, 1. března 2011 [cit. 8. března 2011].

Dostupné na
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/123&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

JUDIKATURA – ROZSUDKY ESD

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 12. prosince 1969, *Stauder v město Ulm*, 29/69, Sb. rozh. s. 419.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. září 2010, *Zoi Chatzi v Ypourgos Oikonomikon*, C-149/10.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Josebou Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz*, C-491/10.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, *Spolková republika Německo v B a D*, spojené řízení C-101/09 a C-57/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. října 2010, *J. McB. v L.E.*, C-400/10 PPU.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. července 2010, *Doris Povse v Mauro Alpago*, C-211/10 PPU.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. června 2010, *Francie v Aziz Melki a Selim Abdeli*, spojené řízení C-188/10 a C-189/10.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. června 2010, *Bolbol v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-31/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. března 2010, *Chakroun v Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 2. března 2010, *Aydin Salahadin Abdulla, Kamil Hasan, Ahmed Adem a Hamrin Mosa Rashi a Dler Jamal v SRN*, spojené řízení C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. prosince 2009, *Jasna Detiček v Maurizio Sgueglia*, C-403/09 PPU.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Rosa María Gavieiro Gavieiro v Consellería de Educación e Ordenación Universitaria de la Xunta de Galicia*, spojené řízení C-444/09 a C-456/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 11. listopadu 2010, *Dita Danosa v LKB Lizings SIA*, C-232/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. října 2010, *Günter Fuß v Stadt Halle*, C-243/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. prosince 2009, *Rodríguez Mayor a další v Succession vacante de Rafael de las Heras Dávila, Sagrario de las Heras Dávila*, C-323/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. ledna 2010, *Seda Küçükdeveci v Swedex GmbH & Co. KG*, C-555/07.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. listopadu 2010, *Gaetano Mantello*, C-261/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. října 2010, *I. B.*, C-306/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Ilonka Sayn-Wittgenstein*, C-208/10.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. listopadu 2011, *Land Baden-Württemberg v Panagiotis Tsakouridis*, C-145/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. října 2010, *Secretary of State for Work and Pensions v Taous Lassal*, C-162/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft GmbH v SRN*, C-279/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. června 2010, *José Manuel Blanco Pérez, María del Pilar Chao Gómez v Consejería de Salud y Servicios Sanitarios, Principado de Asturias*, spojené řízení C-570/07 a C-571/07.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. července 2010, *Knauf Gips v Komise*, C-407/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. září 2010, *Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise*, C-550/07.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. července 2010, *Komise v Německo*, C-271/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 8. září 2010, *Winner Wetten GmbH v Bürgermeisterin der Stadt Bergheim*, C-409/06.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. března 2011, *Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres*, C-236/09.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 18. března 2010, *Rosalba Alassini v Telecom Italia SpA a další*, spojené řízení C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. prosince 2010, *Eva Martín Martín v EDP Editores, SL*, C-227/08.

JUDIKATURA - STANOVISKA GA

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Yves Bot ze dne 7. prosince 2010, *Josebou Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz*, C-491/10.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 1. června 2010, *Spolková republika Německo v B a D*, spojené řízení C-101/09 a C-57/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Niil Jääskinen ze dne 22. září 2010, *J. McB. v L.E.*, C-400/10 PPU.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 10. prosince 2009, *Chakroun v Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Yves Bot ze dne 9. prosince 2009, *Jasna Detiček v Maurizio Sgueglia*, C-403/09 PPU.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Yves Bot ze dne 2. září 2010, *Dita Danosa v LKB Lizings SIA*, C-232/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 7. července 2010, *Zoi Chatzi v Ypourgos Oikonomikon*, C-149/10.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 30. září 2010, *Association Belge des consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier v Conseil des ministrem*, C-236/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 16. září 2010, *Pensionsversicherungsanstalt v Christine Kleist*, C-356/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 6. května 2010, *Ingeniørforeningen i Danmark jménem Ole Andersena v Region Syddanmark*, C-499/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Yves Bot ze dne 7. září 2010, *Gaetano Mantello*, C-261/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 6. července 2010, *I. B.*, C-306/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 14. října 2010, *Ilonka Sayn-Wittgenstein*, C-208/10.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 1. července 2010, *Szombathelyi Város Ügyészség proti Emilu Eredicsovi a Márii Vassné Sápi*, C-205/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 25. listopadu 2010, *Shirley McCarthy v Secretary of State for the Home Department*, C-434/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Yves Bot ze dne 8. června 2010, *Land Baden-Württemberg v Panagiotis Tsakouridis*, C-145/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 30. září 2009, *Gerardo Ruiz Zambrano v Office national de l'emploi (ONEM)*, C-34/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 2. září 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft GmbH v SRN*, C-279/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Cruz Villalón ze dne 14. září 2010, *Komise v Belgie, Francie, Lucembursko, Rakousko, Německo a Řecko*, spojené řízení C-47/09, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08, C-61/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 2. prosince 2009, *Komise v Portugalsko*, C-171/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Jána Mazáka ze dne 16. prosince 2010, *Pfleiderer AG v Bundeskartellamt*, C-360/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 29. dubna 2010, *Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise*, C-550/07.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Verici Trstenjak ze dne 14. dubna 2010, *Komise v Německo*, C-271/08.

Evropský soudní dvůr: Rozsudek Stanovisko GA Yves Bot ze dne 26. ledna 2010, *Winner Wetten GmbH v Bürgermeisterin der Stadt Bergheim*, C-409/06.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 5. května 2010, *Santos Palhota a další*, C-515/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 22. dubna 2010, *Komise v Litva*, C-350/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 3. února 2011, *Budějovický Budvar, národní podnik v Anheuser-Busch, Inc.*, C-482/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Eleanor Sharpston ze dne 17. června 2010, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen*, spojené řízení C-92/09 a C-93/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 17. května 2010, *Der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof v E, F*, C-550/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Paolo Mengozzi ze dne 27. ledna 2011, *Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE v European Central Bank*, C-401/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Verici Trstenjak ze dne 2. června 2010, *Idrima Tipou A.E. v Ipourgou Tipou Kai Meson Mazikis Enimerosis*, C-81/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Pedra Cruz Villalóna ze dne 1. června 2010, *Simvoulia Apokhetevseon Lefkosias v Anatheoritiki Arkhi Prosforon*, C-570/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 14. října 2010, *Ville de Lyon v Caisse des dépôts et consignations*, C-524/09.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 28. ledna 2010, *Komise v Lucembursko*, C-526/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Juliane Kokott ze dne 10. prosince 2009, *Komise v Španělsko*, C-392/08.

Evropský soudní dvůr: Stanovisko GA Niilo Jääskinen ze dne 9. prosince 2010, *L'Oréal SA Lancôme parfums et beauté & Cie Laboratoire Garnier & Cie L'Oréal (UK) Limited v eBay International AG eBay Europe SARL eBay (UK) Limited*, C-324/09.

JUDIKATURA – TRIBUNÁL

Tribunál: Rozsudek ze dne 7. prosince 2010, *Sofiane Fahas v Rada*, T-49/07.

Tribunál: Rozsudek ze dne 7. července 2010, *Agrofert Holding a.s. v Komise*, T-111/07.

Tribunál: Rozsudek ze dne 19. května 2010, *Pye Phyo Tay Za v Rada*, T-181/08.

7. DALŠÍ

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AJ	anglický jazyk
ČJ	český jazyk
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
ESD	Evropský soudní dvůr v Lucemburku
GA	Generální advokát/ advokátka/ advokáti
Listina	Listina základních práv Evropské unie
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Rada	Rada Evropské unie neboli Rada ministrů
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie

SHRnutí DIPLOMOVÉ PRÁCE V ČJ I AJ

Shrnutí diplomové práce

Cílem diplomové práce na téma *Listina základních práv EU v činnosti soudních orgánů EU* je shrnout význam a místo Listiny v rozhodovací činnosti lucemburských soudních orgánů, tedy Evropského soudního dvora, generálních advokátů a advokátek a Tribunálu. Tato analýza se vztahuje k době od prosince 2009 do února 2011, tedy zhruba rok poté, co se Listina stala právně závaznou součástí unijního práva.

Summary of the diploma thesis

The aim of my diploma thesis which is called *The Charter of Fundamental Rights of the European Union in the Work of EU Judicial Bodies* is to provide a complex analysis of the meaning and place of the Charter in the work of the judicial bodies in Luxembourg, namely the Court of Justice, General Court and Advocates General. This analysis is related to the period of time from December 2009 when the Charter became legally binding till February 2011.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV V ČJ I AJ

Seznam klíčových slov

Listina základních práv Evropské Unie; Evropský soudní dvůr; generální advokát; advokátka; Tribunál; judikatura; obecné zásady právní, rozhodovací činnost; primární právo Evropské unie.

The List of Key Words

The Charter of Fundamental Rights of the European Union; European Court of Justice; General Advocate; General Court; Case law, General principles of law; Primary law.

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Já, níže podepsaná Hana Maláčová, autorka diplomové práce *Listina základních práv Evropské unie v činnosti soudních orgánů Evropské unie*, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., **dávám tímto** jako subjekt údajů **svůj souhlas** ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., **správci, tedy Univerzitě Palackého v Olomouci** (Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika) **ke zpracování osobních údajů v rozsahu:** jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb. Zároveň prohlašuji, že moje osobní údaje uvedené výše jsou pravdivé.

V Uherském Hradišti dne 28. března 2011

7. PŘÍLOHY: SEZNAM JUDIKATURY

Příloha č. 1 - Seznam judikatury k podkapitole „*Oblast svobody, bezpečnosti a práva*“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-491/10 PPU	22. 12. 2010	Joseba Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz	rozsudek
2.	C-491/PPU	7. 12. 2010	Joseba Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz	stanovisko
3.	C-101/09	9. 11. 2010	SRN v B	rozsudek
4.	C-57/09	9. 11. 2010	SRN v B	rozsudek
5.	C-400/10 PPU	5. 10. 2010	J. McB v L.E.	rozsudek
6.	C-400/10 PPU	22. 9. 2010	J. McB v L.E.	názor
7.	C-211/10 PPU	1. 7. 2010	Doris Povse v Mauro Alpago	rozsudek
8.	C-188/10	22. 6. 2010	Francie v Melki	rozsudek
9.	C-189/10	22. 6. 2010	Francie v Melki	rozsudek
10.	C-31/09	17. 6. 2010	Bolbol v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal	rozsudek
11.	C-101/09	1. 6. 2010	SRN v B	stanovisko
12.	C-57/09	1. 6. 2010	SRN v B	stanovisko
13.	C-578/08	4. 3. 2010	Chakroun v Minister van Buitenlandse Zaken	rozsudek
14.	C-175/08	2. 3. 2010	Aydin Salahadin Abdulla v SRN	rozsudek
15.	C-176/08	2. 3. 2010	Kamil Hasan v SRN	rozsudek
16.	C-177/08	2. 3. 2010	Ahmed Adem a Hamrin Mosa Rashi v SRN	rozsudek
17.	C-179/08	2. 3. 2010	Dler Jamal v SRN	rozsudek
18.	C-403/09 PPU	23. 12. 2009	Jasna Detiček v Maurizio Sgueglia	rozsudek
19.	C-578/08	10. 12. 2009	Chakroun v Minister van Buitenlandse Zaken	stanovisko
20.	C-403/09 PPU	9. 12. 2010	Jasna Detiček v Maurizio Sgueglia	názor

Příloha č. 2 – Seznam judikatury k podkapitole „Sociální politika“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-444/09	22. 12. 2010	Rosa María Gavieiro Gavieiro v Consellería de Educación e Ordenación Universitaria de la Xunta de Galicia	rozsudek
2.	C-456/09	22. 12. 2010	Ana María Iglesias Torres v Consellería de Educación e Ordenación Universitaria de la Xunta de Galicia	rozsudek
3.	C-232/09	11. 11. 2010	Dita Danosa v LKB Līzings SIA	rozsudek
4.	C-243/09	14. 10. 2010	Günter Fuß v Stadt Halle	rozsudek
5.	C-236/09	30. 9. 2010	Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier v Conseil des ministres	stanovisko
6.	C-149/10	16. 9. 2010	Zoi Chatzi v Ypourgos Oikonomikon	rozsudek
7.	C-356/09	16. 9. 2010	Pensionsversicherungsanstalt v Christine Kleist	stanovisko
8.	C-232/09	2. 9. 2010	Dita Danosa v LKB Līzings SIA	stanovisko
9.	C-149/10	7. 7. 2010	Zoi Chatzi v Ypourgos Oikonomikon	stanovisko
10.	C-499/08	6. 5. 2010	Ingeniørforeningen i Danmark jménem Ole Andersena v Region Syddanmark	stanovisko
11.	C-555/07	19. 1. 2010	Seda Küçükdeveci v Swedex GmbH & Co. KG	rozsudek
12.	C-323/08	10. 12. 2009	Rodríguez Mayor a další v Succession vacante de Rafael de las Heras Dávila, Sagrario de las Heras Dávila	rozsudek
13.	C-236/09	1. 3. 2011	Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt, Charles Basselier proti Conseil des ministres	rozsudek

Příloha č. 3 – Seznam judikatury k podkapitole „Policejní a soudní spolupráce v trestních věcech“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-261/09	16. 11. 2010	Gaetano Mantello	rozsudek
2.	C-306/09	21. 10. 2010	I. B.	rozsudek
3.	C-261/09	7. 9. 2010	Gaetano Mantello	stanovisko
4.	C-306/09	6. 7. 2010	I. B.	stanovisko
5.	C-205/09	1. 7. 2010	Szombathelyi Város Ügyészség proti Emilu Eredicsovi a Márii Vassné Sápi	stanovisko

Příloha č. 4 – Seznam judikatury k podkapitole „Evropské občanství“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-208/09	22. 12. 2010	Ilonka Sayn-Wittgenstein	rozsudek
2.	C-434/09	25. 11. 2010	Shirley McCarthy v Secretary of State for the Home Department	stanovisko
3.	C-145/09	23. 11. 2010	Land Baden-Württemberg v Panagiotis Tsakouridis	rozsudek
4.	C-208/09	14. 10. 2010	Ilonka Sayn-Wittgenstein	stanovisko
5.	C-162/09	7. 10. 2010	Secretary of State for Work and Pensions v Taous Lassal	rozsudek
6.	C-34/09	30. 9. 2010	Gerardo Ruiz Zambrano v Office national de l'emploi (ONEM)	stanovisko
7.	C-145/09	8. 6. 2010	Land Baden-Württemberg v Panagiotis Tsakouridis	stanovisko

Příloha č. 5 – Seznam judikatury k podkapitole „Zásady práva společenství“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-279/09	22. 12. 2010	DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft GmbH v SRN	rozsudek
2.	C-279/09	2. 9. 2020	DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft GmbH v SRN	stanovisko

Příloha č. 6 – Seznam judikatury k podkapitole „Svoboda usazování“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	spojené řízení, C-47/09, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08, C-61/08	14. 9. 2010	Komise v Belgie, Francie, Lucembursko, Rakousko, Německo a Řecko	stanovisko
2.	spojené řízení, C-570/07 a C-571/07	1. 6. 2010	José Manuel Blanco Pérez, María del Pilar Chao Gómez v Consejería de Salud y Servicios Sanitarios, Principado de Asturias	rozsudek
3.	C-171/08	2. 12. 2009	Komise v Portugalsko	stanovisko

Příloha č. 7 – Seznam judikatury k podkapitole „Hospodářská soutěž“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-360/09	16. 12. 2010	Pfleiderer AG v Bundeskartellamt	stanovisko
2.	C-550/07	14. 9. 2010	Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise	rozsudek
3.	C-407/08	1. 7. 2010	Kanuf Gips v Komise	rozsudek
4.	C-550/07	29. 4. 2010	Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals v Komise	stanovisko

Příloha č. 8 – Seznam judikatury k podkapitole „Volné poskytování služeb“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-409/06	8. 9. 2010	Winner Wetten GmbH v Bürgermeisterin der Stadt Bergheim	rozsudek
2.	C-271/08	15. 7. 2010	Komise v Německo	rozsudek
3.	C-515/08	5. 5. 2010	trestní řízení proti Santos Palhota a dalším	stanovisko
4.	C-271/08	14. 4. 2010	Komise v Německo	stanovisko
5.	C-409/06	26. 1. 2010	Winner Wetten GmbH v Bürgermeisterin der Stadt Bergheim	stanovisko

Příloha č. 9 – Seznam judikatury k podkapitole „Sbližování právních předpisů“

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-350/08	22. 4. 2010	Komise v Litva	stanovisko
2.	C-482/09	3. 2. 2011	Budějovický Budvar, národní podnik v Anheuser- Busch, Inc.	stanovisko
3.	spojené řízení C- 93/09 a C-92/09	9. 11. 2010	Volker und Markus Shecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen	rozsudek
4.	spojené řízení C- 93/09 a C-92/09	17. 6. 2010	Volker und Markus Shecke GbR, Hartmut Eifert v Land Hessen	stanovisko

Příloha č. 10 – Seznam judikatury k podkapitole „Ostatní oblasti“

a) Společná zahraniční a bezpečnostní politika

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-550/09	17. 5. 2010	Der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof proti E, F	stanovisko

b) Právo podniků

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-401/09	27. 1. 2011	Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE proti European Central Bank	stanovisko
2.	C-81/09	2. 6. 2010	Idrima Tipou A.E. proti Ipourgos Tipou Kai Meson Mazikis Enimerosis	stanovisko
3.	C-570/08	1. 6. 2010	Simvoulío Apokhetevseon Lefkosias v Anatheoritiki Arkhi Prosforon	stanovisko

c) Životní prostředí a spotřebitelé

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-524/09	14. 10. 2010	Ville de Lyon v Caisse des dépôts et consignations	stanovisko
2.	C-317/08 až C- 320/08	18. 3. 2010	Rosalba Alassini v Telecom Italia SpA a další	rozsudek
3.	C-526/08	28. 1. 2010	Komise v Lucembursko	stanovisko
4.	C-227/08	17. 12. 2009	Eva Martín Martín v EDP Editores, SL	rozsudek
5.	C-392/08	10. 12. 2009	Komise v Španělsko	stanovisko

d) Duševní vlastnictví

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	C-324/09	9. 12. 2010	L'Oréal SA Lancôme parfums et beauté & Cie Laboratoire Garnier & Cie L'Oréal (UK) Limited v eBay International AG eBay Europe SARL eBay (UK) Limited	stanovisko

Příloha č. 11 – Seznam judikatury k činnosti Tribunálu

	Spisová značka	Datum	Strany	Druh rozhodnutí
1.	T-49/07	7. 12. 2010	Fahas v Rada	rozsudek
2.	T-111/07	7. 7. 2010	Agrofert Holding a.s. v	rozsudek
3.	T-181/08	19. 5. 2010	Tay Zay v Rada	rozsudek